

L'illa

REVISTA DE LLETRES

L'ILLA 77 | TARDOR 2020 | 1€

Dossier:

Llegir en temps de pandèmia

El conte:

Esperança Camps Barber

Reportatge:

Llibres (des)confinats

Entrevista:

Pierre Lemaitre

El retrovisor LIJ:

30 anys de Micalet

Literatura
en temps
convulsos

bromera

Gràcies

a totes aquelles

persones

que han

lluitat

durant

aquest

moment

de

crisi i

incertesa.

I un

record

per a totes les persones

que ens han deixat.

Un trosset de *ta mare*

Esperança Camps Barber

Tanmateix, no tens cap necessitat d'eixir de casa. Amb aquesta calor humida i xafogosa que s'arrapa a la pell com una mala cosa; amb aquest sol que bada les pedres; amb aquesta atmosfera que no saps definir però que fa que s'ature el temps, però tu no t'aturaràs. La veïna et diu on vas a aquestes hores, xiqueta, ves que no agafes una insolació, que la vostra pell tot ho xupla. Tu li vols respondre ves que tu no t'ennuegues amb l'enveja i el desfici que et vessen i t'encenen els ulls. Però no dius res. No vols malbaratar cap paraula. Ni una. Amb tot, i encara que et sap greu reconèixer-ho, aquesta donota te raó. Un diumenge d'agost, a les tres del migdia no són hores d'eixir al carrer. Però no t'en queda altra. Ho has de fer. Ho vols fer! Així és que tu i la calor i la humitat i els cascos i la mascareta i un garbuix de pensaments esvalotats us deixeu anar carrer avall. Busques la mar. La mar i una promesa de brisa fresqueta que deu estar amagada en algun revolt del camí. La mar i un intent de somriure que potser, només potser, trobaràs entre les aigües, a l'arena, amagat entre les roques, com un carranc o una petxelina. Al carrer, un gat panxa enlaire, un carrusel de formigues, dos coloms assedegats. Cap rastre de vida humana. Tens els peus una mica inflats i les sabates et venen justes. T'han crescut els peus aquests mesos? Potser la mida dels peus té relació amb els quatre o cinc quilos que has engreixat. A les notícies van dir que molta gent havia guanyat pes. Els que no s'han mort, és clar. Ara som més poca gent al poble, però ocupem més espai per compensar. Vas filant

aquesta mena de pensaments mentre camines feixuga. Ves que no siguen nou o deu els quilos que has posat. El soldadet dels Manel ja no t'agrada tant com abans. Ara necessites emocions més fortes però no saps ben bé què escoltar a l'spoty. Així és que et traus els auriculars, t'eixugues la suor, t'apartes cinc segons la mascareta per intentar alenar una mica millor i continues caminant. Costa per avall. Amb aquest sol i aquesta quietud pròpia del mes d'agost. Només esperes no trobar-te la policia. Fa mesos que tens el permís de residència caducat i la fotocòpia de l'autorització municipal està tan desgastada que no s'hi pot ni llegir el teu nom ni l'adreça del centre ni res. Tampoc no et sap gaire greu. El nom és inventat i la data de naixement també. Només esperes que la veïna xafardera que no us vol veure ni en pintura a tu o als teus companys, no es xive. Potser tindrà en compte les vegades que li vas pujar el pa i altres queviures quan ella no podia eixir de casa. Però és mala persona. Ho vas saber quan la vas sentir parlar de balcó a balcó amb aquella altra veïna que mai no piula. Li deia tot allò de la gent que ha vingut de fora i ha dut tanta malaltia i tanta mala cosa a la gent d'aquí. Però ara te l'has de traure del cap, aquesta dona, perquè tu vas a la mar. Ara la mar t'agrada. Fa mesos que ni la veus ni la pots oldre. Quan eres petita, la mar no t'agradava gens. De nit somniaves que la mar et menjava. A tu i a la teua mare i a la teua germana. De fet, a elles sí que se les va menjar i a una altra mare amb dos xiquets molt menuts, i... Però a tu no. A tu la mar et va estimar quan, amb una onada gegant però suau, et va dipositar a la platja, damunt un llit d'algues tovetes. Tu no ho recordes, però t'ho va explicar una cuidadora del centre. Durant anys la vas odiar, la mar, t'entrava aquell tremolor sec quan la veies, però a la fi vas entendre que si t'havia guardat viva era per alguna cosa. Per això ara, encara que siga agost i faça tanta calor i la mascareta t'ofegue, la vas a buscar. I et remullaràs els peus i resaràs una oració feta de paraules humides i intentaràs agafar-la a grapats i endur-te-la amb l'esperança que en cada gota hi haja un trosset de ta mare, un trosset de la teua germana.

L'illa és una publicació de Bromera, coordinada per Sandra Capsir i dirigida per Gonçal López-Pampló

Col·laboracions

Xavier Aliaga, Mariló Àlvarez, Jordi Benavente, Clara Berenguer, Carol Borràs, Esperança Camps Barber, Salvador Macip, Núria Cadenes, Lirios Jordà Bou, Marta Meneu-Borja, Irene Rodrigo, Miriam Salvador, Pau Sanchis, Violeta Tena, Pau Valls, Clara Vidal.

Correcció lingüística

Mar Aranda i David Morell

Coordinació tècnica

Xavier Tortosa

Disseny gràfic

Carles Barrios

Maquetació

Carles Barrios, Eva Bueno, Pere Fuster i Susana Fraguas

Redacció i administració

Apartat de correus 147, 46600 Alzira (Ribera Alta),
telèfon 962 402 254
www.bromera.com
illa@bromera.com

Contractació de publicitat

comercial@bromera.com

Impressió

Rotimpres

Tirada

29.500 exemplars

ISSN: 1134-8666 / DL: V-166-1990 / PVP: 1 €

L'illa no s'identifica necessàriament amb els articles dels seus col·laboradors, ni els torna els originals no sol·licitats. L'illa autoritza la reproducció dels seus articles si se'n fa esment de la procedència.

Sageta de foc

Gonçal López-Pampló

Director literari

© Jesús Oscar

M'hauria agradat començar aquest editorial parlant d'un altre tema. Però el tema és omnipresent i ho condiona tot. La pandèmia de la COVID-19, que ja es va colar d'arrapa-i-fuig en les pàgines del número anterior de *L'illa*, ha aconseguit un protagonisme insòlit. No podem oblidar que, per primera vegada en la història, la humanitat sencera ha hagut de fer front alhora a una nova malaltia infecciosa, que s'escampa a la velocitat amb què viatgen els avions i tremola el capitalisme global. Els confinaments generalitzats per tot el planeta eren impensables, però han succeït. Com diu Erri De Luca en la novel·la homònima, una cosa és *impossible* fins que passa.

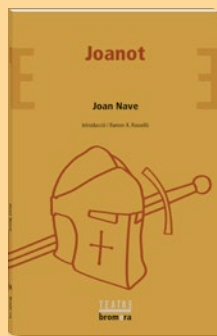
Ignorem quina serà la situació quan aquesta revista us arribi a les mans, avançada ja la tardor. En el moment d'escriure aquestes línies, la cosa no pinta gens bé. Després d'un parèntesi estrany entre el final de l'estat d'alarma i el començament del curs, el ritme de contagis augmenta i proliferen les mesures restrictives que vam experimentar entre maig i juny. A la preocupació per la crisi de salut pública se suma la inquietud per la solista econòmica, que afecta quasi tots els sectors. Si més no en termes europeus, estem davant d'un dels escenaris més complexos des del final de la Segona Guerra Mundial. No debades, Pierre Lemaitre, que tracta aquell conflicte en *El mirall de les nostres penes*, també ha advertit que ens trobem en una cruïlla semblant.

I, com llavors, necessitem una catarsi col·lectiva. Cal unir esforços, obrir espais de diàleg i reforçar els valors democràtics. És indispensable repensar el capitalisme en uns termes que ja ens havien avançat els moviments ecologistes, com ens recorda Enric Senabre en l'assaig urgent que publiquem per al públic jove, *Generació C*. Quin futur espera a aquestes generacions que encara ho tenen tot per davant? Per elles, precisament, hem de ser generosos en aquest nou camí. Des del món cultural hem de contribuir a aquest exercici de replantejament col·lectiu, amb el sentit de responsabilitat i de crítica que se'ns suposa. De nou, hem de disparar sagetes de foc. Ho escrivia Papasseit, ho cantava Ovidi, ho torna a cantar El Diluvi: Junteu-vos. Juntem-nos.

EL VIRUS LECTOR

PAU VALLS

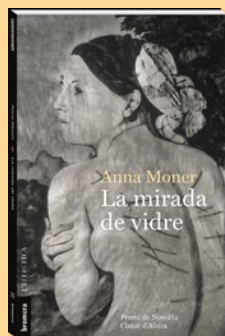

Un text ple d'ironies, de complicitats, de dramatismes, que sintetitza i fusiona vida i obra, autor i personatge.

JOAN-LLUÍS MORENO CONGOST,
Nosaltres La Veu

Una reflexió implícita sobre el vessant més pertorbador i morbós de l'ésser humà.

CARLES LLUCH, *Caràcters*

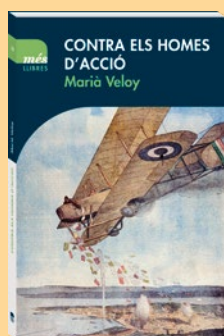

Una constant recerca de la identitat, el sentiment de no pertànyer enlloc, de no saber qui ets ni amb qui pots comptar. No saber si el que has viscut fins ara és el que et pertocava o el que van decidir uns desconeguts per a tu. Saber, només, que el teu futur ha estat furat, igual que el teu fill.

MIREIA SOLER, *Núvol*

No tinc cap dubte que quan els membres de l'Acadèmia Sueca hagen llegit l'obra literària de Pierre Lemaitre el consideraran candidat al Premi Nobel de Literatura.

JOSEP PALOMERO, *El Periódico Mediterráneo*

Una faula amb personatges arquetípics –el policia, el fugitiu, la *femme fatale*...– en què Veloy aboca una reflexió moral, una pregunta sobre els límits de la lleialtat.

LLUÍS LLORT, *Caràcters*

El llenguatge és un virus

Salvador Macip

Escriptor, metge i investigador de la Universitat de Leicester i la UOC

El llenguatge és un virus que ha vingut de l'espai exterior. Penseu-hi. És una malaltia terriblement contagiosa (pràcticament cap humà se n'escapa) que té uns efectes devastadors en la ment humana: la canvia radicalment, la modela com si fos fang, l'expandeix fins a l'infinit. I no té tractament. Si existissin éssers superiors, el llenguatge podria haver sigut un regal que ens haguessin fet, encara més transformador per al planeta que la vida mateixa. Me'ls imagino escampant les llavors de la intel·ligència per tota la galàxia, esperant que el virus faci la seva feina.

La idea no és meua, sinó de William S. Burroughs i la seva novel·la *The Ticket That Exploded*. I aquest és un dels efectes secundaris més destructors de la pandèmia: la literatura. No sé si els seus creadors havien previst que el virus mutaria d'una manera tan espectacular. Contra això sí que no podem fer res: un cop hem entrat en aquesta fase de la malaltia, la transformació és absoluta. Quan una persona aprèn a llegir, no torna mai més a ser la mateixa. La literatura altera la nostra percepció de la realitat, el nostre estat d'ànim, el nostre futur. I té una altra cara: la necessitat d'escriure. Som uns quants que en patim aquesta variant, i és una sort que al món hi hagi prou lectors per justificar la nostra necessitat d'ajuntar paraules.

D'aquí a dos mesos farà quinze anys que Bromera va publicar el meu primer manuscrit (la novel·la *Mugrons de titani*, X Premi de Literatura Eròtica La Vall d'Albaida). No els podré agrair mai prou que m'obriessin aquesta porta. Trenta-cinc llibres després, estic convençut que el d'escriptor és el millor ofici del món. Només comparable al de lector. Dos grans plaers que sense el llenguatge no existirien. Aquest sí que és un virus que val la pena que t'infecti.

FLAIXOS

Paco Giménez guanya el Premi Nacional d'Il·lustració

L'il·lustrador valencià Paco Giménez ha sigut guardonat amb el Premi Nacional d'Il·lustració, dotat amb 20.000 euros, per «mantindre la qualitat i la frescor al llarg d'una trajectòria de més de quaranta anys amb un estil característic». El Ministeri de Cultura i Esport concedeix aquest premi amb l'objectiu de reconèixer i distingir el conjunt de la tasca realitzada per l'il·lustrador espanyol en l'àmbit del llibre i de les lletres en qualsevol de les llengües espanyoles. A Bromera hem tingut la sort de poder col·laborar amb Paco Giménez en nombroses ocasions, ja que l'artista ha il·lustrat títols com *El desbaratat conte dels fesols màgics* o *La princesa Totpamí*.

Compte arrere per als Premis Literaris Ciutat d'Alzira 2020

El mes de novembre té lloc una nova edició dels Premis Literaris Ciutat d'Alzira. Enguany, el certamen ha de fer front a les peculiars circumstàncies provocades per la crisi sanitària de la COVID-19. Malgrat la situació, la XXXII edició dels premis ja s'ha posat en marxa, acompanyada de la celebració de les Jornades Culturals, en les quals s'ha fet una mirada a la societat actual de la mà de veus com les de Mar Romera, Xavier Aliaga o Lluís Penyafort.

L'AVL reprén les activitats culturals de l'Any Carmelina Sánchez-Cutillas

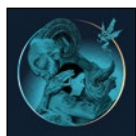
L'Acadèmia Valenciana de la Llengua ha recuperat a Altea la programació presencial de l'Any Carmelina Sánchez-Cutillas, reconeguda com a Escriptora del 2020, per a presentar els treballs que la comissió acadèmica va suspendre arran de l'estat d'alarma: l'exposició itinerant, les publicacions commemoratives, el còmic dedicat a l'escriptora o la Ruta Carmelina –dins de l'aplicació mòbil PlayAltea–, un recorregut per la localitat de la seua infància. Esperem que, malgrat la situació provocada per la pandèmia, aquest

acte siga el tret d'eixida per a recuperar la programació en homenatge a l'escriptora valenciana.

Una edició de La Setmana plena de reptes

Fa uns dies va tindre lloc La Setmana del Llibre en Català a Barcelona. L'edició d'enguany plantejava més dubtes i reptes que mai, atesa la situació sanitària provocada per la pandèmia. Afortunadament, la trobada literària es va poder celebrar, respectant sempre les mesures de prevenció necessàries, gràcies al canvi d'ubicació –enguany s'ha traslladat al Moll de la Fusta– i al manteniment de la distància de seguretat en les taules redones i presentacions. Potser, així, l'èxit d'aquesta iniciativa servirà per a inspirar altres cites literàries, com ara la Plaça del Llibre.

El laberint del faune, nominat als Premis Alba

La traducció a la nostra llengua d'*El laberint del faune*, de Cornelia Funke i Guillermo del Toro, ha estat nominada als Premis Alba en la categoria de Millor Llibre Fantàstic per a joves traduït al català. El jurat del certamen –organitzat per l'Associació Cultural El Biblionauta amb el suport de la SCCFF i el Consell Català del Llibre Infantil i Juvenil– ha destacat l'enorme habilitat narrativa de Funke, qui demostra com una novel·litització pot tindre personalitat pròpia més enllà de la pel·lícula que la inspira.

Oberta la inscripció a la Trobada de Professorat de València

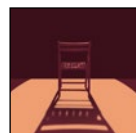
Castelló de la Plana acollirà enguany la celebració de la 6a Trobada de Professorat de València, organitzada des de fa quatre edicions per la Fundació Bromera. L'activitat formativa, que està homologada per la Conselleria d'Educació, Cultura i Esport, tindrà lloc el 20 i 21 de novembre al Menador Espai Cultural amb el títol «Transformació digital: eina fonamental per a la innovació educativa». Les inscripcions es poden realitzar fins al 12 de novembre en www.trobadaprofessorat.org.

DUBTES

La plaça de l'Ajuntament de València acollirà una nova edició de la Plaça del Llibre, una cita que s'ha consolidat entre els valencians i valencianes any rere any. En aquesta ocasió, però, la trobada ha d'enfrontar-se a un bon grapat de reptes derivats de la situació arran de la pandèmia. Aquesta edició crearà les bases de les futures trobades literàries post-pandèmia? I les llibreries? Serviran aquestes iniciatives per a minimitzar els efectes de la crisi?

Fa unes setmanes es reobriren els centres educatius per tal de posar en marxa el curs 2020-2021. Tanmateix, la nova normalitat planteja molts dubtes i incerteses tant entre els docents com entre les famílies. Derivarà la situació en una crisi educativa? Serem capaços d'aprofitar l'avinentesa per a crear un sistema educatiu millorat i adaptat als xiquets i xiquetes nadius de les noves tecnologies?

La nova temporada d'À Punt ha vist caure de la graella un bon grapat de programes de divulgació literària: *Una habitació pròpia*, *Plaerdemavida*... Significa això que no hi ha espai per a la literatura a la radiotelevisió pública? L'oferta de programes dels mitjans públics hauria d'erigir-se en funció de la dictadura del *share* o caldria que s'hi apostara per difondre i defensar la nostra cultura independentment de les audiències?

Dinamarca, Premi Max 2020

Dinamarca, de Rodolf i Josep Lluís Sirera, ha sigut guardonada en els Premis Max 2020 a la millor autoria, un reconeixement que se suma als de la *Cartellera Túrria* o el *Serra d'Or*. Es tracta d'un espectacle produït per l'Institut Valencià de Cultura. L'obra, publicada per Bromera en la col·lecció «Bromera Teatre», se situa en diversos moments del període comprés entre 1933 i 1945 i ens presenta la història d'un pastor luterà i la seua família en un context marcat per la guerra, la desconfiança i les grans passions humanes.

Els e-book aterren a Bromera

Arran de la crisi sanitària provocada per la COVID-19, Bromera ha posat en marxa l'edició en format electrònic d'alguns dels seus títols més recents. D'aquesta manera, els lectors i lectores podran llegir les seues novel·les preferides en paper o en digital i accedir-hi des de qualsevol localització. Així, al web de l'editorial es poden trobar novetats com ara *El mirall de les nostres penes*, de Pierre Lemaitre, o *No sabràs el teu nom*, de Vicent Usó, en format e-book.

«La poesia és a les arrugues d'un rostre que ha viscut intensament».

CRISTINA ÁLVAREZ
El Punt Avui

«El relat ha de ser intens i en ell la síntesi és essencial. Els contes han de guanyar per KO, mentre que les novel·les ho fan per punts».

MIQUEL ÀNGEL VIDAL
Última hora

«Detesto els herois i els personatges exemplars. Intento fabricar-los amb pors i febleses: gent que tremola, dubta i s'interroga. Els personatges que es demanen si no seria millor abandonar la lluita i salvar la vida».

HERVÉ LE CORRE
Ara

«Hi ha moltes històries anodines, sumament avorrides. Roald Dahl deu estar estremint-se a la tomba. I també Lewis Carroll».

ROSA MARIA COLOM
Diario de Mallorca

«Sempre és fosc, el que escric, però no ben bé dins del gènere. Una cosa és estudiar el gènere; una altra, significar-me com a autora de negre i policíac».

ANNA MARIA VILLALONGA
El Punt Avui

#culturasegura

Davant les restriccions cada vegada més estrictes de cara a les activitats culturals –concerts, representacions teatrals, projeccions als cinemes...–, el sector cultural s'ha mobilitzat al voltant de la campanya #culturasegura per reivindicar que aquest tipus d'espectacles són segurs i respecten les mesures de prevenció en relació a la COVID-19. Així, el sector defensa que l'activitat cultural compleix les condicions d'higiene i distància necessàries i que hi ha un control màxim i rigorós, en contraposició amb les platges, els bars, etc., entre altres espais que sí que romanen oberts al públic.

13 de novembre, Dia de les Llibreries

El 13 de novembre ha sigut la data escollida per a celebrar el Dia de les Llibreries, un esdeveniment que enguany vindrà marcat per les circumstàncies sanitàries. Aquesta cita pretén apostar decididament per les llibreries de barri i de proximitat, al mateix temps que reconeix la necessitat de crear espais literaris virtuals. A més a més, la jornada pretén posar de manifest l'important paper de les llibreries en la nostra societat, així com el tracte professional i humà que proporcionen els llibreters i llibreteres, però també vol agrair el suport rebut pels lectors i lectores en temps difícils.

XXIX Premi de Narrativa Infantil Carmesina de la Safor

Heli Argilés i els misteris de l'aigua, de la jove escriptora Esther Climent, ha sigut l'obra guanyadora del XXIX Premi Carmesina de la Safor, un certamen literari consolidat amb una dotació de 3.000 euros i convocat per la Mancomunitat de Municipis de la Safor amb la col·laboració de Tàndem Edicions. A la novel·la, Helena viatjarà a València i descobrirà la funció ancestral dels murs i els poders de l'aigua, endinsant-se en una ciutat subterrània que amaga secrets en cada racó.

Els + venuts

Adults

1 El mirall de les nostres penes Pierre Lemaitre

2 El teu gust Isabel-Clara Simó

3 El jove Enric Valor. Una vida de novel·la Francesc Gisbert

4 Impossible Erri De Luca

5 Perquè t'estime, que si no... Carles Alberola

LIJ

1 Fins que ens puguem abraçar Eoin McLaughlin i Polly Dunbar

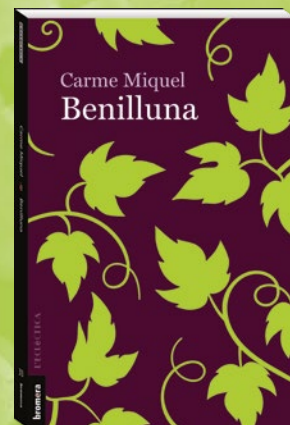
2 Iaies, piranyes i altres històries Rocio Bonilla

3 A voltes la mare té el cap ple de trons Bea Taboada i Dani Padrón

4 Coppelius, el creador d'autòmats Rosa Maria Colom

5 Canviem les regles Patricia Campos i Teresa Broseta

Carme Miquel, l'activista incombustible

'Benilluna'

Carme Miquel
Bromera, 2020

Violeta Tena

Treballadora incombustible, dona compromesa amb el seu país, clau de volta de mil i un projectes i, sobretot, mestra. Mestra amb majúscules. Això i molt més va ser Carme Miquel, una dona menuda però ferma en les conviccions i decidida en les seues accions. Fundadora d'Escola Valenciana, autora dels primers manuals per a ensenyar i aprendre el valencià a les aules, adalil de la renovació pedagògica, resseguir la seua trajectòria vital és resseguir també la història del redreçament lingüístic del País Valencià. La seua és la biografia d'una dona que s'estimava el seu país i va lluitar, tossuda, per espolsar-li la naftalina i conduir-lo cap a un horitzó compartit.

Miquel va nàixer a la Nucia (la Marina Baixa) l'any 1944. Filla de mestres, va mamar l'estima per l'ofici d'ensenyar des de ben menuda. Però a Carme no li interessava aquella escola de «la letra con sangre entra». Els seus estudis de Magisteri a València foren l'ocasió per a entrar en contacte amb els reduïts cercles valencianistes que començaven a fer forat. Incorporada al Grup de Joventut de Lo Rat Penat, va reactivar del bracet d'altres joves entusiastes la Secció de Pedagogia.

Carme, com els seus col·legues Adela Costa, Mercé Viana, Roser Santolària, Pilar Calatayud, Alfred Ramos i Ferran Zurriaga, tenia la curiositat i la joventut necessàries per a explorar nous camins. I fou allí que van saber de l'existència del moviment freinetista i recuperaren noms i biografies. Enric Soler i Godes, Antoni Porcar i Candel,

Carles Salvador... mestres que els havien precedit, que havien explorat nous mètodes pedagògics però la tasca dels quals havia quedat estroncada per la dictadura. La saba freinetista començà a córrer per les seues venes. A l'escola de Tavernes de la Valldigna, Miquel va començar a experimentar amb aquells nous models d'aprenentatge.

«La preocupació
per l'ús de l'idioma
corria paral·lela a la
preocupació de
com ensenyar.»

La preocupació per l'ús de l'idioma corria paral·lela a la preocupació de com ensenyar. Era la dècada dels 70 i algunes escoles, tímidament, començaven a plantejar-se la possibilitat d'incorporar l'idioma propi a les aules. Hi havia un entrebanc, però: no existia cap material en valencià. Fou així com Manuel Sanchis Guarner, conscient de la importància d'omplir aquell buit, encarregà a aquells joves entusiastes de la Secció de Pedagogia de Lo Rat Penat preparar els primers llibres. Foren les llavors d'una iniciativa prolífica que agafà embranzida amb l'aprovació, al cap dels anys, de la Llei d'Ús i Ensenyament del Valencià. Foren els manuals que utilitzaren la primera generació de xiquets i xiquetes que, al País Valencià, estudiaren en l'idioma dels seus avis.

L'acció de Miquel durant aquells anys de represa i eferescència no acabà allí. El 1984, del bracet

d'altres companys i companyes, impulsà la Coordinadora d'Alumnes, Pares i Professors per l'Ensenyament Públic en Valencià (CAPPEPV), germen del que acabaria sent Escola Valenciana. De fet, Miquel fou presidenta d'aquesta entitat entre 1988 i 1992. En la presidència o fora d'ella, la seua energia fou indispensable per a convertir Escola Valenciana en un referent pel que fa a l'impuls de l'idioma. Escriptora de narrativa infantil i juvenil, el 2019 va rebre el Premi de la Fundació Bromera al Foment de la Lectura.

Aquesta tardor, Bromera edita la novel·la pòstuma de l'escriptora Carme Miquel, una figura sempre implicada en la promoció de la cultura valenciana. Amb la publicació de *Benilluna*, els lectors i lectores podrem seguir gaudint de les paraules de Miquel a través d'una obra que segueix l'estela de les grans novel·les de l'autora, com ara el seu clàssic *Aigua en cistella*.

© Acadèmia Valenciana de la Llengua

Hotel Fontana

El juliol de 1993, les tropes del general serbi Ratko Mladić van assassinar uns 8.000 musulmans a Srebrenica, davant de la inacció dels cascos blaus. El seu cap, el coronel Karremans, havia claudicat en una fatídica reunió a l'Hotel Fontana.

Amb un plantejament testimonial i realista, Pau Alabajos recrea en forma de diàleg teatral aquell episodi sagnant de la història europea recent, que esdevé pròxim i amenaçador, un motiu de memòria i de presa de consciència perquè no es torne a repetir.

Aquesta primera incursió del cantant Pau Alabajos en la literatura –guardonada amb el Premi de Teatre Ciutat d'Alcoi– pren la forma d'una obra teatral històrica, commovedora, que convida al record i a l'acció. A continuació, us n'ofereim un tast.

ESCENA 2

TESTIMONI DE LEJLA DAMON

(Lloc indeterminat. Juny de 2016. LEJLA DAMON conta en primera persona el seu testimoni com a supervivent de la massacre. L'any 1995 era tan sols una xiqueta. Actualment viu a Manchester i està estudiant un màster en Administració i Direcció d'Empreses.)

LEJLA DAMON. Vaig nèixer a Sarajevo el dia de Nadal de 1992. Ma mare era bosniana i musulmana. Va estar reclosa en un camp de concentració, on va ser violada. Els meus pares adoptius estaven treballant a Bòsnia i Hercegovina com a corresponsals de guerra quan van assabentar-se de la meua història. Havien acudit a l'hospital per a fer-li una entrevista a ma mare.

Ella els va contar que no volia sostindre'm entre les mans perquè tenia por d'estrangular-me. Com tants altres xiquets i xiquetes nascuts d'una violació, jo hauria acabat internada en un orfenat, si no arriba a ser pels meus pares, que decidiren adoptar-me. Ells em

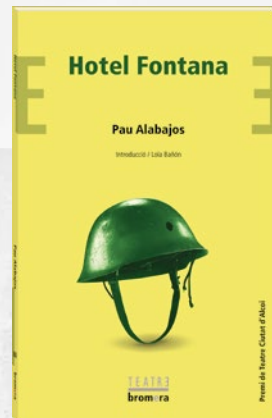
traqueren clandestinament del país durant la guerra i vam viure a Hongria durant tres anys. Després marxàrem cap al Regne Unit, que és on he viscut des d'aleshores.

Jo era l'única alumna adoptada de la meua classe i pràcticament cap dels meus companys d'escola sabia ubicar Bòsnia en el mapa. Era realment complicat explicar-los que el país havia sigut devastat per la guerra, tenint en compte que fins i tot per a mi, que era una xiqueta, em resultava difícil d'entendre què estava passant allà. Però sempre vaig tindre la sensació que jo era *diferent*.

Quan vaig complir set anys em digueren que era adoptada. I vaig començar a fer preguntes sobre quan i on vaig nèixer. No vaig arribar a entendre les terribles circumstàncies que envoltaren el meu naixement fins que no vaig fer els dihuit. Com un colp del destí, vaig reservar uns bitllets d'avió a Sarajevo per a passar-hi les vacances amb una amiga. És aleshores quan els meus pares van assegurar-se a parlar amb mi i em van explicar què va ocórrer exactament. Em van dir que ma mare havia sigut empresonada i que havia patit abusos sexuals, i el trauma que això li va suposar: per eixe motiu ella era incapaç de cuidar-me. Va ser molt dur escoltar allò, sobretot perquè es tractava d'una situació que em semblava absolutament llunyana i aliena. Jo mai no havia experimentat de primera mà cap mena de conflicte bèl·lic. Per tant, per a mi va ser complicat poder entendre l'abast dels abusos que ma mare biològica i tantíssimes altres persones havien patit en la pròpia pell, i com era possible que no volguera tindre'm. Però a mesura que vaig anar creixent i vaig començar a fer una recerca de les atrocitats que van ocórrer durant la guerra, em va resultar cada vegada més fàcil arribar a comprendre la injustícia salvatge que es va cometre contra ella.

[...]

S'estima que entre 20.000 i 50.000 dones van patir abusos sexuals durant el conflicte. L'objectiu d'aquestes violacions era destruir comunitats, que és una altra forma eficaç de genocidi. El món està començant ara a preocupar-se per aquesta realitat i, actualment, la major part dels perpetradors encara estan en llibertat, vivint impunement les seues vides.

'Hotel Fontana'
Pau Alabajos
Bromera, 2020

Llibres (des) *confinats*

Gonçal López-Pampló

El dimarts 10 de març vam presentar *El teu gust*, d'Isabel-Clara Simó, a Barcelona. Va ser un acte senzill, al cor de la ciutat, ple de simbolisme i d'emocions. Per a la meua sorpresa, un gran amic meu va aparèixer entre el públic. En acabant, vam improvisar i vam sopar junts. Parlàrem de moltes coses, però l'epidèmia dominà la conversa. Quan ens vam acomiadar, ja no ens abraçàrem: sabíem que el contagi era possible i preniem precaucions. Ens vam dir adeu alçant la mà, amb la certesa que l'endemà començava un període nou i que no ens tornàriem a veure en molt de temps. Encara no ens hem vist.

En Edicions Bromera vam començar a treballar en un pla de contingència a finals de febrer. Quan el govern espanyol va decretar l'estat d'alarma, el vam revisar a fons. Entre moltes altres coses, s'havia de reorientar tota l'estratègia comunicativa. A banda, calia reestructurar de cap a peus el pla de publicacions de 2020 i assumir que bona part dels llibres de la primavera s'haurien de relançar o, senzillament, ajornar. En paral·lel, se'ns imposava obrir noves línies de publicació digital, adaptades a una

realitat que s'allargaria molt més lluny de l'11 d'abril.

L'efecte dòmino

Amb les llibreries tancades, els llibres també es van confinar. Algunes novetats

Maria Villalonga, *No sabràs el teu nom*, el Premi Ciutat d'Alzira de Vicent Usó, o *Quan s'apague la llum*, on Joanjo Garcia ens advertia, profèticament, de l'amenaça dels coronavirus. El mateix ens va passar amb *El teu gust*, òbviament, i amb *Iaios*, *piranyes i altres històries*, l'àlbum il·lustrat de Rocio Bonilla. En definitiva, es tracta de llibres que van veure interromput el seu llançament al cap de pocs dies d'arribar a les llibreries. Uns altres, senzillament, quedaren atrapats. Obres juvenils com *Coppellius, el creador d'autòmats*, de Rosa Maria Colom (Premi Fundació Bancaixa), o *Canviem les regles*, de Teresa Broseta i Patricia Campos, reclamaven el seu moment des de les caixes d'un servei de novetats frustrat.

La decisió editorial era inevitable. Una vegada reobriren les llibreries, calia *desconfinar* aquestes novetats. Això implicava que uns altres llibres s'havien de posposar, en un efecte dòmino que s'allargaria fins a 2022. Així, tres obres guardonades en els Ciutat d'Alzira passaven a l'estiu, com ara *Camelot o la poesia social*, de Joan Deusa, *El misteri de Serra Perduda*, de Francesc Gisbert, i *Ars libri. L'aventura del llibre i la paraula*, de Juli Capilla. La resta (*Perquè t'estime, que si no...*, de Carles Alberola, i *Exploracions pel planeta Menjar*,

ja s'havien començat a distribuir i presentar, com *Els dits dels arbres*, d'Anna

de Pere Puigdomènech) les vam deixar per a la tardor, en una separació inèdita. Tan sols es mantenen en la data prevista els àlbums guanyador i finalista de l'Enric Solbes: *Monstre Verd*, de Canizales, i *La cabra Serafina*, de Blai Senabre i Anna Font.

«Ara ja hem desconfinat els llibres de la primavera i seguirem treballant per a donar-los l'oportunitat que no van tindre.»

El mateix va passar amb altres premis, com ara els Ciutat de València o els Ciutat d'Elx. Encara es van publicar a l'estiu *De dol*, l'obra de teatre amb què Queralt Riera obtingué l'Eduard Escalante, i els poemaris *Versos oceànics*, de Francesc Mompó, i *Cerimònia del te*, de Cristina Àlvarez. En

canvi, les novel·les *El jove Enric Valor*, de Francesc Gisbert, i *La cançó del mag Merli*, d'Ivan Carbonell, han hagut d'esperar a aquesta tardor. En altres casos, com els premis Ciutat de Xàtiva (*El mètode de composició*, de Miquel Àngel Vidal, i *Veus*, d'Imma López Pavia), el retard va ser només d'un parell de mesos.

La imaginació, tanmateix

Per descomptat, la llista d'alteracions en el pla de publicacions és molt més llarga. Com he dit, l'efecte dòmino s'estén fins a 2022, perquè una part significativa de la programació es decideix amb més d'un any d'antelació. No cal detallar ara els criteris que hem seguit, però és fàcil imaginar que no es tractava de muntar un puzzle, sinó de reconstruir un projecte que s'havia trencat violentament. Calia encaixar els bocins amb bona cosa de pegament i no poca imaginació.

Imaginació és, precisament, el que el doctor Rieux, protagonista de *La pesta*, d'Albert Camus, reclama a les autoritats d'Orà davant de l'extensió de l'epidèmia. I imaginació és el que ha demostrat l'equip d'Edicions Bromera a l'hora d'afrontar aquesta crisi. Hem dut a terme accions que no hauríem imaginat mai, en unes condicions socials adverses i d'una gran tensió col·lectiva. Des d'ací, vull reiterar el meu agraïment. I també vull donar les gràcies a totes les persones que han patit els retards i els canvis de programació. Autores i autors, il·lustradores, traductors, dissenyadors, correctors, docents, llibreries, distribuïdores... tot el món ha contribuït a fer menys dolorosa la sol·lida i actuar amb paciència, consideració i trellat. Ara ja hem desconfinat els llibres de la primavera i seguirem treballant per a donar-los l'oportunitat que no van tindre. I ara, si tot va bé, arribaran a les llibreries les novetats d'aquesta tardor insòlita, a la seua manera també desconfinades.

Pierre Lemaitre:

«Jo no soc gaire tendre amb els poderosos»

Núria Cadenes

Un dels privilegis d'aquest ofici: poder entrevistar Pierre Lemaitre i tenir-ne, ara, el record de la veu i de la reflexió i de les lliçons literàries que ofereix sense pretensió d'establir categoria. Guardar-ne una foto, també. Una foto de la pantalla on hi sortim tots tres: l'autor d'aquesta esplèndida obra, *El mirall de les nostres penes*, l'admiradora que l'entrevista i un cap de cavall de cartó que Lemaitre ha corregut a cercar perquè formi part del moment que el clic congelarà. No pregunteu per què. Pierre Lemaitre és així. Tal com raja.

Amb *Ens veurem allà dalt*, *Els colors de l'incendi* i ara *El mirall de les nostres penes*, heu escrit una trilogia de l'Europa d'entreguerres que heu titulat «Els fills del desastre».

Aquesta trilogia és la història de les vïc-times. Posa sobre l'escenari aquells que patiren les conseqüències dels desastres que van significar la Primera Guerra Mundial, els anys trenta amb l'auge del feixisme, i la Segona Guerra Mundial. Els personatges no es troben mai a l'origen dels esdeveniments, sinó que més aviat els pateixen.

Obriu el llibre amb una citació de William McIlvanney: «De tot el que passava, el culpable n'era un altre». Tota una definició. I un autor del tartar noir, la novel·la negra escocesa. Com per recordar-nos també l'altra ànima literària de Pierre Lemaitre. L'altra o una altra vessant de la mateixa.

Sí, sí. Tinc una gran passió per aquesta novel·la: *Laidlaw*. Forma part de la llista de les obres que m'hagués agradat escriure. I aquesta frase em va semblar que connectava amb el fons del que jo volia tractar aquí: un moment en què tothom rebutja la

seva responsabilitat i la penja a un altre. Els periodistes deien que és culpa dels militars; els militars, que és culpa dels polítics; els polítics, que és culpa dels economistes. Tothom es passa la patata calenta. I no hi ha responsable mai. No hi ha culpable.

Periodistes, polítics, jutges, militars, banquers... No queden gaire bé a les vostres novel·les, i en aquesta... tampoc.

En termes generals, jo no soc gaire tendre amb els poderosos. I no és que em molesti que hi hagi persones que dirigeixin, no, és que em fa ràbia el mal que provoca la ideologia dels dirigents en la gent com jo. No com jo a l'actualitat, que avui ja tinc la sort de ser un privilegiat, sinó com jo durant gran part de la meua vida, o com els meus pares, o com molta gent que conec. Has esmentat els banquers; hi ha aquella frase de Brecht que continua essent molt vàlida: «no és tan greu robar un banc com fundar-ne un». La novel·la em dona un espai meravellós per poder expressar tota aquesta còlera que tinc.

Heu escrit, dieu, a l'estil del segle XIX. I, alhora, d'una manera ben viva. De vegades, en la forma, recordeu aquells antics lliuraments per fascicles: acabeu els capítols de manera que el lector necessita saber com continua la història.

Hi paro molta atenció, sí. Jo vaig néixer als anys cinquanta, i en aquella època hi havia novel·les de fulletó. I recordo la meua impaciència, la necessitat de veure com es desenvolupava la història. Continuo fidel al plaer que treia d'anar descobrint el següent capítol o de deixar-me manipular per l'autor. Alexandre Dumas era un gran expert en manipulació. M'encanta aquesta idea de deixar-me posseir. O que em prenguin una mica el pèl i descobrir

després, oh, allò era una pista falsa! Jo ho practico perquè la feina em continuï divertint. Si no trobés plaer a fer el que faig, no tindria gràcia. I aquest plaer de manipular és inacabable. Hi ha com una mena de contracte tàcit entre lector i novel·lista: una lectura que funciona és una lectura on tots dos estan d'acord en allò que faran junts. És com l'amor, això.

En l'estructura d'aquesta novel·la ens presenteu quatre històries que avancen en paral·lel i que, alhora, es troben.

Això em va preocupar molt. Fins i tot vaig dinar amb Jean Echenoz, un gran escriptor, i li vaig explicar el problema: em preocupava que els lectors tinguessin un personatge preferit i s'oblidessin de les altres línies narratives. Què havia de fer? Parlant amb Jean, en vaig treure dues conclusions: la primera, no saturar el cap del lector. I ho alleugereixo dient-li d'entrada que només hi ha tres línies. La quarta, de fet, apareix després, quan ja controla la situació.

Cert.

La segona qüestió, i conseqüència d'aquesta, és que els capítols són molt curts. Si no, el lector ja entraria en un personatge i després li costaria deixar-lo i entrar en el següent. Per això he optat per capítols curts, sempre amb una acció potent, i suspens al final. És la manera de gestionar una història que és més complicada del que sembla.

I amb fons. Us centreu en personatges secundaris i, en acabant, aconseguíu que els grans esdeveniments de la història europea quedin més clars, que siguin més propers al lector. Díficils d'oblidar. Penso ara en la Línia Maginot, per exemple, i ja

'El mirall de les nostres penes'

Pierre Lemaitre
Trad. d'Albert Pejó
Bromera, 2020

no la puc destriar d'aquell terrible ofec dels soldats.

Aquest és l'objectiu últim dels novel·listes: crear un món en el qual el lector se submergeix fins que tingui la il·lusió que n'és un de real. Quan això passa, és la recompensa més gran que podem tenir.

Si bé ho mirem, de fet, ens expliquen històries terribles. Ara, per exemple, aquell èxode de milions de persones fugint de la guerra. Feu que hi parem atenció i, alhora, que ho puguem digerir.

Tinc molta més confiança en la meua feina que no pas en el meu talent. Treballo molt. I treballar molt per a un novel·lista significa llegir molt i fer molta recerca. Molta. I quan fas recerca i només penses en això, acabes trobant coses. Sempre he tingut la sort de trobar esdeveniments històrics que fossin relativament poc coneguts. Tant de treballar, llegir, investigar, acabes trobant una línia que et fa dir: aquí, aquest és un tema! Això també és una manera de ser: jo llegeixo sempre amb l'antena posada. Cosa que fa que sigui un lector terrible, perquè busco a veure què puc rascar per beneficiar-me'n jo! Soc un lladre! Désiré soc jo.

Pràcticament comenceu l'obra amb la imatge de Louise ensangonada, nua, cridant pels carrers de París. I sembla una metàfora d'Europa mateixa. Però després compareu Raoul i les seves martingales i feu que pensem: ell és la metàfora. I encara Désiré i els seus canvis de nom i personalitat: també.

Potser seria massa pretensions per part meua abastar Europa. Em quedo a França [somriu]. M'agradava molt tenir personatges que reflectissin alguna faceta del país: el país desil·lusionat, el país arrogant (França és un país terriblement arrogant,

igual d'arrogant que Raoul), un país que enganya, o amb talent (també com Raoul), o un país que està de mal humor, com el senyor Jules, l'amo del bar, o un país que queda despul·lat, com Louise.

L'humor hi té un paper importantíssim, en aquesta trilogia. Com si oferíssiu al lector la possibilitat de respirar, també. Un humor de riure, de somriure i amb punxa. Hi ha alguns passatges, els de la censura de les notícies, o els dels comunicats del Ministeri de l'Interior, quan Désiré n'esdevé portaveu, que haurien de ser de lectura obligada a les facultats de periodisme.

Espero que tinguis raó... Critico tant els periodistes que tant de bo facin això en comptes de llençar el llibre a la paperera! Pel que fa a l'humor, és que és necessari, és una manera de suportar la intensitat de les situacions, de la vida. Objectivament la situació de Louise és dramàtica. Si al seu costat no hi hagués el senyor Jules, que ens diverteix una mica, ens cansaríem de veure aquesta dona que passa d'una desgràcia a l'altra. I després, en fi, hi ha el fet que jo soc així. I quan una cosa em fa riure, no m'hi puc resistir: l'he d'escriure.

S'agraeix.

És que em fa riure, eh? Vaig rient sol al despatx mentre escric. L'escena en què Désiré es vanta de dominar les llengües asiàtiques i de cop li presenten aquell cambodjà i se suposa que hi ha de conversar, i el paio, au, deixa anar el discurs inventat. I el que em va fer riure més va ser no tan sols que tingués els pebrots de fer veure que parlava en khmer, sinó que al davant hi hagués un home tan civilitzat, però tan i tan civilitzat, que pensés que no podia deixar-lo en ridícul fent-li saber que en realitat allò que deia

era intel·ligible. I això ja paga tots els mals. Perquè escriure llibres és molt llarg. Entre 1.200 i 1.500 hores. Com a totes les feines, hi ha molts moments difícils, esquerps, constantment reescriure, esborrar, corregir. Que no em queixo, eh? Però psicològicament cansa. I així, quan trobes una escena que fa riure, recompensa. Voldria dir una altra cosa encara.

Endavant.

Crec que els personatges de les meves novel·les saben riure's d'ells mateixos. No se'n fumen dels altres. El mateix Raoul, que juga en una lliga superior, prou sap que fa coses malament. Però les fa per riure-se'n. I no és imbècil: quan es pixa a sobre del llit de l'habitació de matrimoni d'aquella gran mansió, sap que, en el fons, s'està pixant a sobre dels seus pares. Són gent que saben ridiculitzar-se. I agraden. Perquè en general els guanyadors no ens agraden.

Els llibres conviuen amb la *incertesa*

Xavier Aliaga

Com en altres àmbits, l'arribada de la pandèmia associada a la COVID-19 va significar per al sector del llibre un terratrèmol. Llibreries tancades, cancel·lacions d'actes i fires, molt importants en la nostra llengua, i novetats preparades per autors, autors i editorials confinades abruptament i sense perspectives clares. Una tempesta perfecta que afectava un sector al qual li havia costat recuperar-se de l'impacte de l'anterior crisi. La desescalada i la mal anomenada «nova normalitat» han suposat una mica d'oxigen. Els núvols, però, tornen a aparèixer en l'horitzó en forma de segona onada.

Tota aquesta evolució s'entén millor explicada per fases. Amb la declaració de l'estat d'alarma, el 14 de març, molts llibres es quedaren a les caixes dels magatzems d'unes editorials que preparaven les novetats, moltes orientades a la celebració de Sant Jordi. A banda d'això, s'esborraren de l'agenda centenars de presentacions, fires, festivals i actes relacionats amb el món del llibre. Àfrica Ramírez, presidenta de l'Associació d'Editors del País Valencià, parla de 360 actes cancel·lats. I d'una baixada en la facturació aquells mesos d'un 90%. «Va ser brutal. La pandèmia ens va pillar fora de joc perquè es va paraitzar absolutament tot», assegura.

A Catalunya, Montse Ayats, presidenta de l'Associació d'Editors en Llengua Catalana, assenyala que la caiguda de facturació al mes de març va ser del 50%. A l'abril, d'un 92%. Iniciatives de venda *online* com Llibreries Obertes i la celebració d'un dia

del llibre virtual van fer una mica de coixí per sostindre l'activitat, mentre que els ajuts genèrics estatals i autonòmics van contribuir a evitar que el desastre desembocara en tancaments massius.

La represa

El desconfinament i la tornada a una relativa normalitat han estat un baló d'oxigen per a recuperar bona part de l'activitat. La cambra estatal del llibre havia fet una previsió de pèrdua de negoci de 1.600 milions d'euros. Al mes de juliol, Antonio Maria Ávila, director de la Federació del Gremi d'Editors, una entitat també estatal, situava les pèrdues en 600 milions, una davallada important però sensiblement inferior a les previsions.

«El problema de la segona onada és especialment delicat al País Valencià, que haurà d'afrontar la celebració de la Plaça del Llibre.»

«Després de l'estat d'alarma ens hem anat recuperant. Moltes empreses havien parat la producció i el que s'està fent ara és anar repartint-la al llarg de l'any i córrer el calendari», assegura Àfrica Ramírez. La presidenta dels editors valencians no disposa de dades concretes encara, «però no s'ha produït cap miracle. El problema és la incertesa. És una qüestió de confiança, de recuperar espais de normalitat, perquè el que està passant normal no és, necessitem activitat. Si no, com es fa la promoció dels llibres?», es preguntava.

A Catalunya, la desescalada es va traduir en què, mentre que al maig la caiguda encara havia estat del 13,75% respecte de l'any anterior, als mesos de juny i juliol es va donar un efecte rebot, amb augments del 27,47% i del 39,45%, respectivament. Cal recordar

que el 23 de juliol es va celebrar el Sant Jordi d'estiu. Així mateix, malgrat les limitacions, la celebració a Barcelona d'una versió reduïda de la Setmana del Llibre en Català, en un espai perimetrat, el Moll de la Fusta, que permetia controlar els aforaments, ha estat un impuls per al sector. Una edició en la qual s'han facturat 350.000 euros, tan sols un 60% inferior a la de 2019 malgrat fer-se en cinc dies i no en deu. «Les dades econòmiques són importants, però també ha vingut bé des del punt de vista anímic per encarar una tardor que no serà fàcil», reconeix Ayats, introduint una qüestió clau.

La segona onada

De fet, aquesta tercera fase, en la qual ja estem immersos, amb l'augment gradual de casos i una segona onada de la pandèmia que s'ha avançat molt i molt a les previsions, complica de nou les coses. La presidenta dels editors catalans apunta com a part positiva que el confinament ha

tingut l'efecte positiu de «fer retrobar a la gent el plaer de la lectura», però adverteix que ara serà clau potenciar les activitats presencials. «A poc a poc, cal pensar en nous espais. Amb les limitacions d'aforament hi ha llibreries que sols poden fer presentacions per a una desena de persones. Cal buscar espais més amplis, amb més seguretat», proposa.

Així i tot, el problema de la segona onada és especialment delicat al País Valencià, que hauria d'afrontar entre octubre i novembre la celebració de la Plaça del Llibre a les tres capitals provincials i la Fira del Llibre de València. A l'hora d'escriure aquestes línies, ja sabem que la Fira del Llibre no es farà. I podria donar-se fins i tot el cas d'una cancel·lació de la Plaça del Llibre, que donaria lloc al «pla b», en paraules de Ramírez, una celebració virtual que permetria almenys mantindre l'activitat. Una mostra que el sector està més preparat, lògicament, que quan el coronavirus va entrar en les nostres vides. Els llibres també aprenen a conviure amb la incertesa.

Contra els aclucalls de cavall i els *populismes*

Jordi Benavente

Crec que era Bolaño qui deia que llegir assajos, al final, és una gimnàstica. De la mateixa manera que hi ha dies que no et ve de gust sortir a córrer però t'hi obligues i després, quan per dins t'inunden les endorfines, saps que ha valgut la pena. Els dos últims títols de no-ficció del segell Més Llibres són això: una bona gimnàstica mental. Encara que Bernard-Henri Lévy en digui alguna de l'alçada d'un campanar. Encara que Billy Bragg no sigui prou incendiari tot i tenir-ne motius.

A *Aquest virus que ens fa tornar bojós* (traduït per Ferran Ràfols Gesa), el filòsof francès ens alerta de les conseqüències d'aquella teoria (la de l'*agenda setting*) que ens adverteix dels aclucalls de cavall que poden posar-nos els mitjans de comunicació quan només volen fer-nos veure un problema i no tots els altres. «Si m'havia de creure aquell mirall», escriu Lévy, «durant tota la setmana, a part del virus, no havia passat res. Els migrants havien desaparegut. L'escalfament climàtic ja no existia».

També hi ha un moment que diu que «la confiança cega» que hem dipositat en els metges té «un punt absurd». Aquí va ser quan vaig estar a punt d'engegar-lo a pastar fang. (¿En mans de qui ens hem de posar, doncs, en plena pandèmia, sinó en les dels metges, epidemiòlegs i científics?) Però vaig seguir llegint. Allò que dèiem de la gimnàstica, d'obligar-s'hi perquè saps que (en el 97% dels casos) pagarà la pena.

I s'ho val? Escoltin, no els faré jo tota la feina: llegeixin el llibre. Parla, des del vesant filosòfic i crític, d'aquesta «Primera Por Mundial» (així l'ha batejada Lévy) que hem patit arran de la pandèmia.

A *Les tres dimensions de la llibertat* (en català gràcies a Ricard Vela), el cantautor anglès carrega contra la irresponsabilitat piròmana de Donald Trump, Boris Johnson i altres populistes. I adverteix que la forma més perillosa de la llibertat és la que està basada en la impunitat, en no ser responsable del que fas o del que dius.

«El últims títols de no-ficció del segell Més Llibres són això: una bona gimnàstica mental.»

L'home que va musicar lletres inèdites del gran Woody Guthrie (aquell que duia escrit a la guitarra «This Machine Kills Fascists») ho té claríssim: «El capitalisme és com el foc: si el tens sota control, et donarà llum i escalfor; si no el vigiles, ho consumirà tot en el seu camí». Calen mecanismes de control, diu Bragg. Independents. I cal amorrar-hi, perquè hi retin comptes, els governs i, sobretot, els mercats: «La responsabilitat de retre comptes és la clau per

generar una revolució cívica». Un assaig breu, combatiu i il·luminador, vaja.

Menció a part mereix el pròleg que hi signa el periodista Antonio Baños (en primera persona, nostàlgic i amb el puny alçat), que abans de ser amic de Bragg en va ser fan, i que afirma que «ser d'esquerres és pertànyer a una tradició més que a un partit. És saber-se hereu i llavor. És part d'una cadena de muntatge de consciència, d'organització, de compassió i de bellesa». Amén. «*¿Que no pasará el gran circo liberal!*»

'Aquest virus que ens fa tornar bojós'

Bernard-Henri Lévy

Trad. de Ferran Ràfols Gesa

Més Llibres, 2020

'Les tres dimensions de la llibertat'

Billy Bragg

Trad. de Ricard Vela

Més Llibres, 2020

Està tot *pensat*?

Marta Meneu-Borja

Si ajuntem joventut i pandèmia, la primera imatge que ens vindrà al cap, fins i tot a molts implicats, és la del *botellón*. Imatges –majoritàriament en vertical– fosques, de nit, fetes en parcs o aparcaments i amb grups quantiosos de gent jove rient i amb gots a la mà. Potser sense mascaretes. Imatges enregistrades amb telèfons mòbils d'última generació que s'han repetit una vegada i una altra als mitjans de comunicació, juntament amb campanyes de conscienciació de la COVID-19. Acció, reacció. Per a conscienciació, però, la que mostra un estudi del Consell Valencià de la Joventut (CVJ): mentre que el 61,8% de la joventut mostra preocupació pel propi contagi, és el 92% qui es preocupa per no contagiar la resta.

Ce de conscienciació. Enric Senabre, professor d'Ètica i Filosofia, bateja les noves generacions com Generació C. Ce de contagi. Ce de confinament, de criminalització. «La vostra generació serà la del coronavirus», afirma Senabre. I efectivament: ce de coronavirus. Durant la pandèmia, el 43% de la joventut valenciana considera que el confinament ha afectat la seua salut mental i el 70% ha vist afectada la seua situació laboral, segons el mateix estudi del CVJ.

Davant d'aquestes dades i del futur incert que se'ns presenta, no és d'estranyar que hi haja por. I la por no és roïna, no ens enganyem, però «si no se sap controlar o s'estimula artificialment, pot esdevenir un mecanisme de control social i de manipulació personal». És per això que En-

ric Senabre publica *Generació C. Conviure amb la pandèmia*, un retrat actualitzat de l'antiga i la nova normalitat que es dirigeix d'una manera planera i horitzontal a la joventut: «pocs de vosaltres oblidareu el temps que heu passat confinats». L'autor d'altres títols sobre divulgació adreçats a

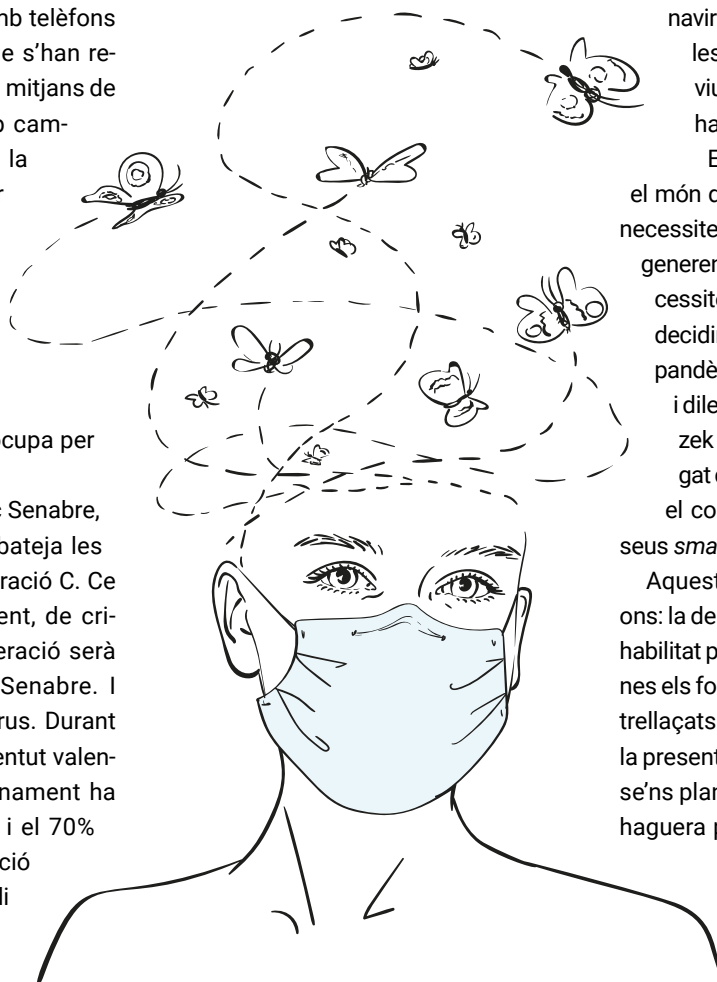
cada vegada més jove, les *fake news* o el control digital.

Tal com es dona Filosofia a les aules, podem arribar a preguntar-nos si és útil la filosofia per a les noves generacions. Està tot pensat ja? Per a Senabre «la Filosofia trenca la normalitat, qüestiona els llocs comuns i replanteja els problemes, i el coronavirus ha produït aquest efecte sobre les nostres creences i maneres de viure, les ha posades en qüestió, les ha tret d'una normalitat acrítica».

El nostre món és més canviant que el món dels nostres avis, és per això que necessitem la filosofia. Perquè els canvis generen dilemes i problemes morals. Necessitem espais on pensar i respirar, on decidir cap a on ens volem dirigir. A la pandèmia han sorgit molts interrogants i dilemes ètics que pensadors com Zizek o Byung-Chul Han s'han encarregat d'analitzar. Per exemple, és legítim el control a la població a través dels seus *smartphones* per motius sanitaris?

Aquest llibre compleix diverses funcions: la de formació, perquè Senabre té una habilitat peculiar d'explicar en poques pàgines els fonaments de la societat actual entrellaçats amb filòsofs clàssics, moderns i la present pandèmia; la de reflexió, perquè se'ns plantegen preguntes que tant de bo haguera pogut comentar jo a classe; i la d'esperança per un futur millor.

«Estem disposats a fer-ho? Volem aconseguir una "altra normalitat"? O volem conformar-nos amb repetir els vicis tòxics que teníem adquirits?». Depèn de la joventut, dels qui protagonitzen les imatges del *botellón*, però també dels qui s'ho veuen negre per a estudiar, per a treballar o per a pensar en un projecte vital estable.

la joventut agrana cap a casa i es fa servir de la filosofia per tal d'explicar la normalitat, a través d'un catàleg divers de pensadors clàssics i moderns. El neoliberalisme potenciat amb el capitalisme financer, l'individualisme cec de les xarxes socials, les exigències d'un moviment ecologista

'Generació C.
Conviure amb la
pandèmia'
Enric Senabre
Bromera, 2020

Torna *Empar*

per a plantar cara al coronavirus!

'Empar i el xungovirus'
Fani Grande
Bromera, 2020

Irene Rodrigo

Ai, com ens agradaria deixar la pandèmia de la COVID 19 de costat i centrar-nos en altres quefers! Malauradament, però, sembla que encara haurem de conviure durant molt de temps amb aquest virus que ha sacsejat els fonaments de les nostres vides i ara, amb la tornada al col·le, continuarà fent-ho de maneres distintes, a les quals ens haurem d'habituar.

Potser els xiquets i xiquetes són els qui, gràcies a la seua capacitat d'adaptació, flexibilitat i intel·ligència, més prompte han après a conviure amb aquesta nova normalitat que als adults encara se'ns fa costera amunt en moltes ocasions. Però això no significa necessàriament que tots els seus dubtes respecte a la COVID-19 estiguen resoltos: segur que, si convius amb la xicalla ja siga a casa o en un cen-

tre educatiu, quasi cada dia escoltes les seues preguntes, o en perceps l'interés per col·locar el coronavirus com a tema central de la conversa.

La curiositat dels menuts i menudes sobre aquestes circumstàncies excepcionals s'associarà, almenys parcialment, gràcies a la nova aventura d'Empar, el personatge creat per Fani Grande que torna amb la seua quarta aventura: *Empar i el xungovirus*. L'autora deixa el teatre per a presentar a la xicalla una Empar una mica més major, més reflexiva i sorpresa per tot allò que, de sobte, s'ha trastocat al seu poble arran de l'estat d'alarma decretat al març de 2020: ningú pot eixir de casa si no és per a comprar menjar, treballar o anar al centre de salut; ella mateixa s'ha de comunicar amb els seus amics a través d'Skype; els veïns i veïnes

es comboïen per a condicionar un «xiquican» al pati del tio Morrero, on els xiquets i xiquetes puguin jugar a l'aire lliure una estoneta diària...

Una proposta coral i divertida

Com hem dit, aquest quart títol no és una obra de teatre, sinó que adopta un format en prosa d'allò més original. A través d'un diari en format epistolar on Empar s'adreça al seu iaio Vicent, els lectors i lectores veuran reflectits els sentiments i pensaments, així com els dubtes i pors, que van experimentar durant l'estat d'alarma i que de tant en tant continuen ennuvolant-los els dies, sobretot ara que, a classe, han de mantindre unes mesures de seguretat i higiene que mai hagueren sospitat.

El xungovirus, com li diu Empar al coronavirus, ha vingut per a quedar-se entre nosaltres, i ens agrada o no ens hi hem d'acostumar. Per a comprendre'n la gènesi i el comportament, Empar compta amb la inestimable col·laboració dels professionals sanitaris Amparo Iraola, Pablo Flors i Carme Serrano, als qui Empar entrevista en un «treball periodístic» adjunt al seu diari que resoldrà molts dubtes dels menuts i menudes al voltant del virus. *Empar i el xungovirus* s'edita a la col·lecció «El Micalet Galàctic». I, per descomptat, cal tindre presents els lectors i les lectores adolescents: ells també estan plens de preguntes que, sovint, no troben una resposta satisfactòria a les xarxes socials o als mitjans de comunicació de consum habitual.

Tant si acabem de nou *confitats* —com diu Empar— com si no, aconsegueix prompte aquesta novetat de Bromera i acostia la realitat més actual i necessària als xiquets. Segur que tu també te'n beneficiaràs!

Calma i *ferida*

'Cel de fang'
Marc Granell
Bromera, 2020

*Calla, ànima cansada de gaudir
i de sofrir.*

Camillo Sbarbaro, traduït per Marc Granell

Pau Sanchis

Marc Granell (València, 1952) ha publicat una vintena de llibres de poesia per a adults i per a infants que l'han convertit en una peça clau de la literatura valenciana contemporània. Tots aquests llibres es poden llegir en *Poesia completa* (1976-2016), que va publicar el 2018 la Institució Alfons el Magnànim. A més, cal dir que sense la vessant incitadora i provocadora de Granell no s'entendria molt del que ha passat, literàriament, al nostre país en les darreres dècades. En revistes, tertúlies i jurats, o com a director de col·leccions de poesia, Marc Granell ha obert espais per a la poesia que sovint han acollit amb tendresa i exigència inquietuds i veus noves. Una tasca ingent.

Un llibre nou

I tanmateix, més enllà dels inèdits i els poemes esparços recollits a *Poesia completa*, feia temps que no teníem a les mans un llibre nou. *Cel de fang* comença amb un pòrtic que assaja una definició de què és «la poesia», o més aviat una constatació després d'anys de convivència. Tristesa, memòria, desig: tres mots que apareixen al final del primer vers de cada estrofa i que ens guien per l'obra que tot just en-cetem.

Després del pòrtic, ve la casa, que és el cos, definit en diversos poemes amb aquella vella idea estoica que diu que sempre portem la mort amb nosaltres. El diàleg amb la mort i el cos propis és d'una

franquesa estremidora i darrere de la veu poètica es dibuixa el dolor d'un home que no sap com «posar-se l'ànima». La plàtica *machadiana* amb u mateix, el pes de la memòria, el buit de l'existència, són temes que recorren el llibre i que ens mostren els plecs d'una vida viscuda com qui creua un camp de mines.

«Sense la vessant
incitadora i provocadora
de Granell no s'entendria
molt del que ha passat,
literàriament,
al nostre país.»

Al costat d'aquests poemes més introspectius, si així ho volem dir, als versos de Marc Granell sempre hi ha lloc per al dolor dels altres, dels que pateixen, dels que moren injustament o per defensar un món millor. Poemes escrits des de la indignació i la ràbia, quan sembla que l'esperança ja s'ha perdut, quan la confiança en allò que ens fa humans defalleix: «Açò que som no té remei». El poeta, una vegada més, sap que està del costat dels «expulsats de la societat», aquells que són «carn de tristesa i privilegi».

A *Cel de fang*, la poesia de Marc Granell és més esmolada i clara que mai. Ja no queden subterfugis, ni calen draps calents. Cada poema tracta un tema i l'en-

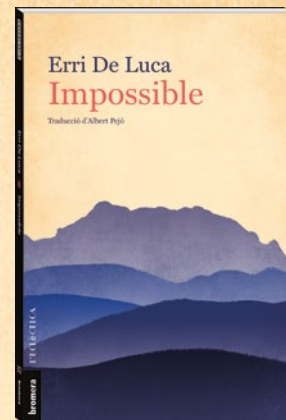
cara amb totes les conseqüències i amb una veu profundament humana i propera. La consciència de la pròpia fragilitat s'ha fet més ampla i també és consciència que el món que ens envolta és perible («Se'ns ha anat de les mans aquest deliri»). El consol, si el trobem, serà més aviat autocomplaença, semblen advertir-nos alguns versos d'aquest llibre. Potser el que ens cal, més que consol, és trobar en la poesia allò que troba el poeta en llegir la polonesa Anna Swir, uns versos que siguen calma i ferida. I la confiança que la poesia pot, malgrat tot i encara d'acord amb Hölderlin, fundar «uns altres mons que es fan possibles».

Erri De Luca:

«Soc un privilegiat per guanyar-me la vida amb les paraules»

'Impossible'

Erri De Luca

Trad. d'Albert Pejó

Bromera, 2020

Carol Borràs

«Impossible és la definició d'un succés fins al moment abans que passe». Aquesta premissa és el motor de la narració d'*Impossible*, el nou llibre d'Erri De Luca publicat per Bromera. Un home es precipita des d'un barranc de muntanya i és el seu enemic qui dona la veu d'alarma. Anava uns metres per darrere. Així, assistim a l'interrogatori per establir la causalitat o casualitat entre aquest retrobament després de molts anys d'enemistat i el fatal accident. Amb l'acarament entre jutge i acusat, l'autor italià reflexiona sobre l'inexorable i sobre la societat i els seus individus.

És *Impossible* una obra més personal?

Sí, per la part relacionada amb la muntanya, però no autobiogràfica. He format part d'una organització revolucionària als 70 a Itàlia, Lotta Continua. Tenia una activitat pública. Els personatges d'*Impossible*, en canvi, han format part de la lluita armada clandestina. A Itàlia hi ha hagut més de 50.000 persones condemnades a presó per la seua participació en aquests grups.

L'estil de la narració és diferent de les obres anteriors, com sorgeix la tria?

Cada una de les meues obres té un narrador de qui jo recull la veu. És el to de cada una el que decideix l'escriptura. Ací hi ha cartes d'amor des de la presó d'un home ancià a la seua companya, escrites per a sentir-la a prop. Expliquen el seu caràcter. A més, contenen l'amor entre dos ancians, que no és menys intens que el de la joventut. Després hi ha les declaracions durant l'interrogatori amb un caràcter més formal.

La política recorre bona part de l'interrogatori: el perquè de la lluita pels ideals, la

fidelitat a la causa, la traïció, el paper de la justícia o de l'Estat...

Ací un revolucionari que va complir condemna explica les seues raons a un jutge vint anys més jove que també vol entendre, no solament tancar un procés més. El relat flueix entre l'interrogatori i el diàleg. M'he trobat davant de jutges i mai he tingut la possibilitat de dialogar. En aquest cas l'he volgut establir, el diàleg, fer possible que un magistrat tinga l'interés humà i intel·lectual de comprendre la persona que té davant.

«M'he trobat davant de jutges i mai he tingut la possibilitat de dialogar.»

A l'inici les posicions entre el jove i l'ancià són més prompte hostils, sembla que mai es podran trobar.

Hi ha dues distàncies entre ells, la primera és que el jutge no coneix la muntanya, no ha necessitat mai entendre què pot haver passat en un lloc perillós. La segona és el seu desconeixement dels anys en què van tindre lloc els fets que van determinar la vida del revolucionari i del company que va traïr el grup denunciant-los i ara és mort. El jutge els coneix a través de les sentències dels tribunals. Però aquests no poden substituir la història.

Més endavant, hi ha un acostament, s'estableix un diàleg.

Sí, però no hi ha reconciliació. Queden dues persones que han estat obligades pels seus rols a trobar-se cara a cara i han intentat entendre's. Però el cas finalitza

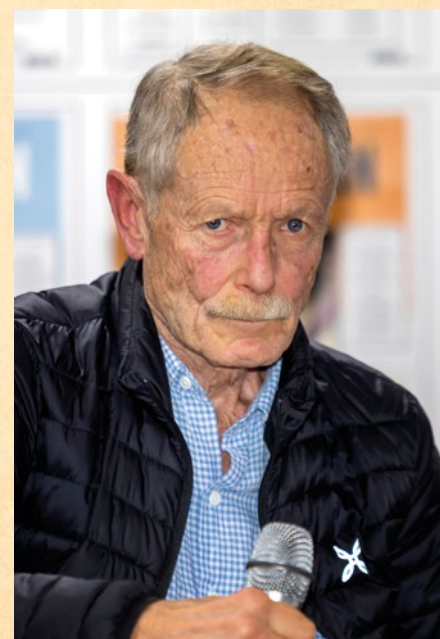
sense cap acord, sense una relació personal. Un és l'Estat, l'altre és un ciutadà que es defén d'una acusació greu.

Ha dit que no és una obra policíaca, que no pretén demostrar el final, quin seria el propòsit d'*Impossible*?

Em molesta el procediment que ha de conduir a la resolució de l'enigma, note el tic-tac d'un mecanisme que al final acaba amb la prova d'una tesi. A la vida de les persones això no passa. El final no és una solució, sinó una separació entre dues que han lluitat. El propòsit és sempre el mateix per a mi: fer companyia al lector.

L'han definit com a «escultor de paraules». Com es defineix vosté?

Busque precisió en la meua escriptura i això porta a una concisió i a una densitat inevitables en cada frase. No em sent poeta, soc algú que assumeix que no sap escriure millor si no és així. Soc un privilegiat per guanyar-me la vida amb les paraules.

© Gennaro Leonardi / Shutterstock.com

Quatre de *quatre*

Els Premis València de la Institució
Alfons el Magnànim

Gonçal López-Pampló

Des de fa dècades –i la veterania, entre nosaltres, ja és tota una fita– la Institució Alfons el Magnànim organitza els Premis València, un dels certàmens més complets i més ben dotats del nostre panorama. En Edicions Bromera tenim el privilegi d'editar les modalitats de narrativa i poesia en valencià, incloent-hi la categoria reservada a persones menors de 36 anys. Enguany, a causa de l'estat d'alarma, es va allargar el termini de recepció d'obres i es va ajornar la reunió dels jurats; açò ha provocat que els llibres guardonats arriben a les llibreries més tard del que solia ser habitual i que la presentació institucional estiga prevista per a desembre.

El viatge com a motor literari

Per la naturalesa mateixa de la convocatòria, estem davant de dues autores al voltant de la trentena (Mariló Àlvarez i Laia Fontana) i de dos autors més madurs (Jaume Benavente i Ismael Carretero). Els Premis València Nova han contribuït a descobrir o impulsar veus que comencen, però tant Àlvarez com Fontana ja tenen una certa trajectòria prèvia; curiosament és Carretero qui, gràcies a aquest premi, publica el seu primer llibre. Per la seua banda, Jaume Benavente ha publicat més d'una quinzena de títols. *Somnis de Valparaíso* subratlla la dimensió més personal de la seua obra: l'interés per geografies diferents de la nostra (en aquest cas, amb Xile com a centre de gravetat). Encara que sempre és una etiqueta ambivalent, és inevitable vincular aquesta novel·la amb la literatura de viatges, un àmbit en el qual Benavente ha construït una veu personal i ben bé única. A la seua manera, *La taxidermista d'emocions*, de Mariló Àlvarez,

també es construeix sobre un viatge, en aquest cas entre València i Londres. L'autora, després de llibres anteriors marcats per l'element fantàstic o de ciència-ficció, s'endinsa ara en un registre realista i introspectiu que amplia les perspectives de la seua narrativa.

«Els Premis
València Nova han
contribuït a descobrir
o impulsar veus
que comencen.»

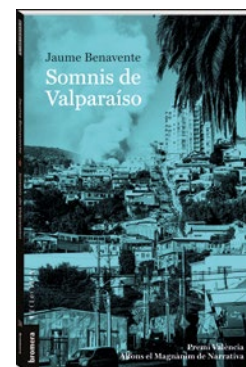
L'experiència de l'altre

En *Adonisiada i després*, Ismael Carretero no opta pel viatge com a fil conductor, però també hi apareix. Al capdavant, el viatge és sempre una experiència amb l'alteritat, com també l'amor, que constitueix la força motriu d'aquest poemari, a estones brutal, digne de ser dit en veu alta, amb ressonàncies grecollatines i estellesianes. En canvi, *Rondalles i altres veritats* no ens proposa tant un viatge físic com un recorregut per diferents paisatges i genealogies: la veu poètica de Laia Fontana s'interroga pel lloc que ocupa en el món, alhora que obri les pàgines a històries diverses que, de nou, exploren els límits de l'altre. Reconèixer-nos en l'espill compartit amb la resta de persones i no saber-nos tan sols: potser aquesta és una de les virtuts més importants de la literatura, també –o sobretot– en temps d'epidèmia.

'La taxidermista d'emocions'

Mariló Àlvarez Sanchis
Bromera, 2020

'Somnis de Valparaíso'

Jaume Benavente
Bromera, 2020

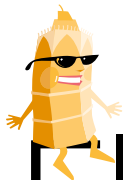
'Adonisiada i després'

Ismael Carretero
Bromera, 2020

'Rondalles i altres veritats'

Laia Fontana i Bria
Bromera, 2020

«El Micalet Galàctic», més que una *col·lecció*

Clara Berenguer

Pepí i Serafina són un matrimoni tan ric com avariciós, que ha de triar entre que la seua immensa fortuna passe a l'estat, que l'hereten els seus nebots o tindre un fill. Convençuts que la tercera opció és la més encertada, comencen tot un pelegrinatge per supermercats, grans magatzems i altres llocs (això sí, cadascun més desgavellat que l'altre) a la cerca de l'infant desitjat. Finalment, desesperats i abocats a preguntar què s'ha de fer per a tindre una criatura, troben qui els ho explica i, transcorreguts els mesos reglamentaris, esdevenen pares d'un xiquet. Amb tot, les seues cabòries no acaben ací, ja que extremadament preocupats per la salut del seu bebé, l'introdueixen dins d'una campana de vidre perquè el protegisca de qualsevol perill exterior. I allà es quedarà fins que complisca díhuit anys.

El xiquet de cotó en pèl, de Maria Dolors Pellicer, és una de les lectures d'infantesa que més recorde; un relat deliciosament esbojarrat que pren com a punt de partida els contes tradicionals per a donar-los una volta amb la compareixença d'una protagonista femenina que, entre tant de disbarat, aconsegueix un final feliç. Tot i aquest canvi de rol dels personatges que advertisc ja de gran i que, a hores d'ara, es percep com un valor afegit, no us enganyaré tampoc, alguns detalls concrets de l'argument, en realitat, no els tenia tan presents i els he hagut de buscar de nou al llibre, que conserve encara en un bon lloc a la prestatgeria. Ara bé, el color de la coberta, la imatge caricaturesca i vibrant d'aquesta parella juntament amb les il·lustracions interiors en blanc i negre de Josep Ferrer i Xelo Garrigós, això sí que ho havia guardat amb molta més fermesa al subconscient.

amb els valors literaris i estètics, cal recordar també la funció educativa d'una col·lecció que naixia amb la determinació ferma d'oferir materials de lectura per a l'ensenyament en valencià en un moment en què eren del tot inexistents. La seua vàlua com a eina escolar i com a element clau de la producció social, històrica i cultural del País Valencià converteix aquesta col·lecció, conseqüentment, en una col·laboradora activa del procés de construcció de la personalitat individual de tots els infants que aleshores començaven a llegir i no tenien molt on triar en la nostra llengua. Una gran part d'aquests han esdevingut, a més, els lectors i lectores en valencià del present.

«La col·lecció és
una col·laboradora activa
del procés de construcció
de la personalitat de
tots els infants que
començaven a llegir.»

Una proposta històrica

Certament, tot allò que ens col·peix durant la infantesa ho conservem amb força en la nostra memòria. Per això, em resulta encisador evocar ara aquest títol especialment, però, sobretot, la col·lecció «El Micalet Galàctic», és a dir, els textos, per descomptat, però amb aquests l'ànima d'una de les reconegudes als nostres dies com la col·lecció estrella de la literatura infantil valenciana. Si més no, la primera, tot i que això no lleva que podria haver-n'hi més. Així, juntament

Tot i que l'editorial va ser fundada l'any 1986, al caliu de la Llei d'Ús i Ensenyament del Valencià de principis dels huitanta, la col·lecció naixia el 1990 amb *Alicia i els tigers*, un conte sobre fugides i captures, sobre caçadors i males intencions, escrit per Alexandre McCall Smith, traduït per Joan González i amb il·lustracions de Jon Miller. Ja em perdonareu la insistència però, sí, també recorde molt aquesta coberta amb una composició perfecta d'infants amuntegats i espantats per una bèstia de pèl ratllat que els espera sota aquell calaix. I també altres títols que la segueixen, com ara *El rei Panxut redola i el rei Primal*

s'envola, d'Enric Lluch amb il·lustracions d'Agustí Asensio, *Gratacelònia*, de Josep Antoni Fluixà i Antoni Laveda, *Enriqueta i els cocodrils*, de Martin Waddell i Ferran Boscà, *L'home de Penyagolosa i altres contes*, d'Empar de Lanuza i Roser Capdevila, *Contes rosegats*, de Carles Cano i Marta Balaguer, *No sigues bajoca!*, de Pasqual Alapont i Francesc Santana, i *Un ase a l'hipòdrom i Jimmy Potxolo*, de Bernardo Atxaga i Montse Ginesta, entre molts altres. Tot un repertori vastíssim amb autors i il·lustradors de casa nostra i, alhora, amb traduccions d'altres llengües i recuperaci-

ons dels grans clàssics infantils i juvenils d'arreu del món i de tots els temps, com per exemple *El meravellós Màgic d'Oz*, de L. Frank Baum.

La importància del disseny

La catalogació cromàtica per edats, amb aquella distinció d'un sol colp d'ull entre suaus tonalitats ataronjades, roses i blaves (i verdes per als textos teatrals amb què també compta la col·lecció), i les cobertes deliciosament il·lustrades amb imatges sintètiques i expressives (que s'amplificaven monocromes a les pàgines interiors en companyia del text), evidencien la coherència editorial d'una proposta, des del començament, ben pensada i treballada i amb una certa sintonia amb la també molt evocada i anàloga col·lecció de literatura per a infants i joves en castellà d'«El Barco de Vapor» d'SM. En un moment en què els directors artístics eren sobretot escultors i pintors, entre altres professions vinculades amb les Belles Arts, cal destacar ací el nom del cartellista, il·lustrador i dissenyador Enric Solbes, responsable de la imatge gràfica i creador del disseny amb què s'identifiquen aquestes obres. Aquesta intrepidesa literària i visual, per tant, li va servir a «El Micalet Galàctic» per a posicionar-se amb enteresa davant la resta de l'oferta editorial.

La Generació Micalet

Reviscolar els records, revisar les vivències individuals i descobrir, amb la distància temporal, coincidències lectores és,

indubtablement, un exercici estimulante que ens porta a valorar col·lectivament una història literària que compartim la batejada com la Generació Micalet, entre la qual permeteu-me que m'incloga. Sortosament, hui, amb variacions substancials en la seua presentació marcades pel pas dels anys i la influència d'estètiques contemporànies, però amb la mateixa essència i refermant-se en l'objectiu d'acostar bones històries als lectors iniciats, «El Micalet Galàctic» continua arrelat tant a l'escola com a la biblioteca i a casa. La col·lecció ha estat des de sempre un sinònim de literatura, amb un catàleg al qual s'han sumat ara autores com Muriel Villanueva i Anna Manso que, a més, són també escriptores que llegim els que ja som grans en altres escrits per a adults. El repte, per tant, està ben definit: celebrar trenta anys més i els que calguen. I ara, vinga, que alce la mà qui bellugava primer que res el llibre buscant l'enganxina del personatge amb ulleres de sol emblema d'aquesta col·lecció!

Il·lustració: Enric Solbes

Il·lustració: Francesc Santana

Descobrint mil i una formes d'*estimar-nos*

Clara Vidal

A hores d'ara ja és quasi segur que coneixeu el dolç relat de l'Eriçó i la Tortuga, dos grans amics a qui els agradaria molt abraçar-se, però que ara no poden tocar-se. Us sona, veritat?

Fins que ens puguem abraçar és la història de tots nosaltres i, molt especialment, la de tots els xiquets i les xiquetes que no es poden abraçar. Un relat commovedor amb el qual els menuts i menudes se sentiran fàcilment identificats a causa de la situació tan singular que vivim.

Per sort, hi ha moltes maneres de demostrar-nos que ens estimem i així ens ho fan saber uns animallets d'allò més tendres: l'Eriçó saluda la Tortuga amb la mà i ella somriu; la Tortuga fa una carassa i l'Eriçó esclata a riure; ambdós s'escriuen cartes, i la Tortuga canta mentre l'Eriçó toca una cançó... De moment, l'Eriçó i la Tortuga no poden abraçar-se, però els dos saben que s'estimen.

Després de convertir-se en tot un fenomen internacional, l'àlbum d'Eoin McLaughlin i Polly Dunbar va aterrar al nostre país just acabat el confinament a

causa de la pandèmia de la COVID-19, de la mà dels segells germans de Bromera, Animallibres (català oriental) i Algar (castellà). De nou, el fenomen s'ha repetit dins de les nostres fronteres, i és que tant el relat com les il·lustracions són irresistibles!

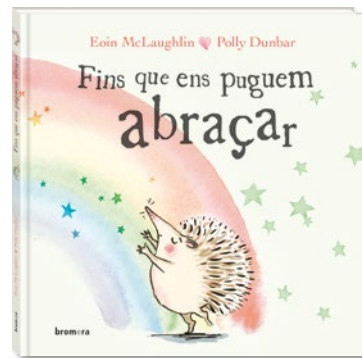
«Un relat commovedor
idoni per a entendre la
importància de mantindre
les distàncies socials.»

A vegades, als adults no sempre ens resulta fàcil trobar les paraules adequades quan expliquem alguna cosa als xiquets i les xiquetes, per això els àlbums il·lustrats infantils són una eina perfecta per aconseguir-ho: els textos estan pensats amb atenció i els dibuixos traçats amb delicadesa i estima. Així, milers de famílies han partit de l'entranyable història de l'Eriçó i

la Tortuga per a explicar més fàcilment als seus fills i filles que, encara que no puguem tocar-nos, podem seguir demostrant-nos que ens estimem. A més a més, *Fins que ens puguem abraçar* ha estat el llibre escollit per nombrosos centres educatius per a aquest inici de curs tan atípic i, per això, l'hem vist publicat també a Bromera!

L'abraçada: l'inici de la història més dolça

Cal dir que l'Eriçó i la Tortuga ja es coneixien d'abans. L'inici d'aquesta bella història d'amistat va començar un any abans, aproximadament, en l'àlbum anomenat *L'abraçada*. Aquella vegada l'Eriçó estava trist i només hi havia una cosa que podia animar-lo: una abraçada. Però cap animal li'n volia fer una. A la Tortuga li passava exactament el mateix. Sabeu quin era el problema? L'un era massa punxegut i l'altra massa ossuda. Aconseguiren abraçar-se? El desenllaç no el trobareu al final, sinó a mitjan camí, ja que es tracta d'un conte que es llig en els dos sentits per a explicar-nos d'una banda la història de l'Eriçó i, de l'altra, la de la Tortuga.

'Fins que ens
puguem abraçar'
Eoin McLaughlin i
Polly Dunbar
Bromera, 2020

Il·lustració: Polly Dunbar

Trons, *núvols* i arcs de Sant Martí... al cap?

Clara Vidal

Les persones adultes som massa complicades. La casa, els menuts, el treball, la família, les amistats... Totes i cada una de les facetes de la nostra vida generen en nosaltres un ventall d'emocions ben ampli i variat. Hui podem sentir-nos neguitoses i inquietes, però més tard ens envaeix el goig i la felicitat. Com podem explicar als més menuts com ens sentim d'una manera senzilla?

Tal vegada no havies pensat que just damunt de tu tens els elements perfectes perquè els xiquets i les xiquetes comprenquen el que passa per les nostres ments incansables. Encara sort que Bea Taboada, l'autora d'*A voltes la mare té el cap ple de trons*

de trons, ho ha vist clar! Pel seu àlbum desfilen les emocions en forma de trons, núvols, sols brillants i arcs de Sant Martí.

Qui no pot entendre que se'ns oblide preparar l'esmorzar o anar a un aniversari si tenim uns núvols ben grisos rondant-nos pel cap? O que, amb pluja a la testa, a ningú li ve de gust jugar a pirates... Ara, quan ix el sol i l'arc de Sant Martí, som els pares i les mares més originals i més salats, ens ho passem genial jugant i ballant, som els primers a eixir d'excursió, cantem al cotxe i el que faça falta per a entretenir els reis de la casa!

A voltes la mare té el cap ple de trons és un relat per a entendre com funcionen

'A voltes la mare
té el cap ple de trons'

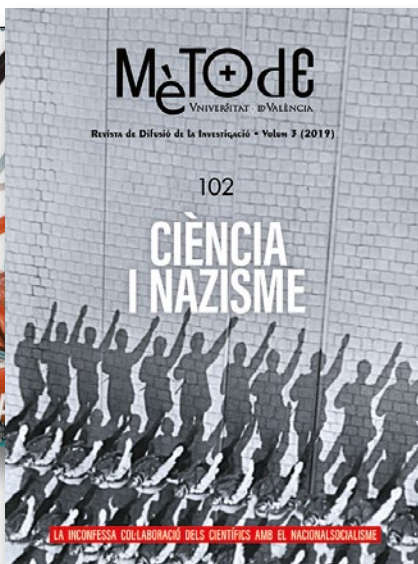
Bea Taboada i
Dani Padrón
Bromera, 2020

les emocions i com gaudir-ne. El de Bea Taboada i l'il·lustrador Dani Padrón és un d'eixos àlbums perfectes per a llegir en família i recórrer a ell sempre que ho necessitem. Potser, després de llegir-lo més d'un infant es preguntarà: és possible que jo també tinga trons, núvols i arcs de Sant Martí al cap?

Il·lustració: Dani Padrón

LA REVISTA DE DIVULGACIÓ
CIENTÍFICA DE LA UNIVERSITAT
DE VALÈNCIA

SUBSCRIV-TE ARA
MÈTODE

Preu Subscripció anual (4 números l'any): 33€ per a Espanya, 45€ per a l'estranger. www.metode.cat

De *monstres* compromesos i *cabres* famolenques

Lirios Jordà Bou

La natura ens regala cada dia tresors meravellosos com el soroll de les fulles ballant amb el vent o el color dels núvols quan el sol ja s'amaga. Malauradament, els tresors que els humans li regalem a ella no són sempre tan encisadors.

Qui no s'ha topat amb una bossa de plàstic mentre passejava entre els pins? Quantes vegades heu trobat una punta de cigarret enmig del vostre castell d'arena? La quantitat de residus que acaben als boscos i platges és tan desmesurada que necessitem amb urgència establir nous hàbits que ens ajuden a preservar el planeta. És per això que llibres com el guanyador del IV Premi Internacional Enric Solbes d'Àlbum Il·lustrat són tan necessaris. Parlem de *Monstre Verd*, escrit i il·lustrat per Canizales.

Protegir l'entorn

En aquesta obra de marcat caràcter didàctic, l'autor combina de forma magistral la narració fantàstica amb continguts curriculars referents a l'ecologia. A través de

Monstre Verd i els xiquets que l'acompanyen, ens ensenya a cuidar el medi ambient reutilitzant, reduint i reciclant.

Un dels trets més representatius de l'àlbum és que fa servir elements propis del còmic, com les bafarades o les onomatopeies, per a dotar el text de dinamisme i donar-li un ritme que convida a la lectura en veu alta. A més, en diverses ocasions, s'adreça directament al lector propiciant una interacció que de segur motivarà els més menuts.

Pel que fa a la part gràfica, la història es presenta a través de divertides il·lustracions amb un toc naïf que connecten de ple amb la xicalla i converteixen en simpàtic un tema d'allò més seriós. Potser és l'ús de colors càlids, tal volta són les textures o el disseny de personatges, el cas és que Canizales aconsegueix atrapar-nos amb les imatges i transmetre el missatge d'una forma molt efectiva.

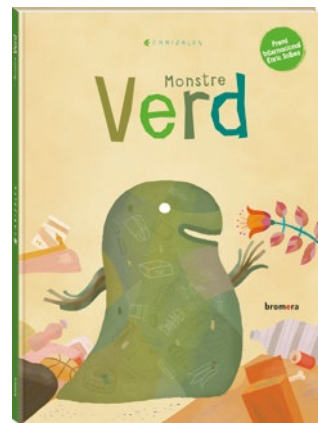
Tradició i modernitat

Sembla que alguna cosa ha canviat en la nostra fauna ibèrica, però no sabem si és com a conseqüència del canvi climàtic o per obra i gràcia de Blai Senabre. Si no sabeu de què parlo, us recomane que feu una ullada a *La cabra Serafina*, l'àlbum finalista de l'Enric Solbes.

En aquesta esbojarrada història, Senabre rescata recursos narratius propis dels contes tradicionals, com ara la repetició, l'estructura acumulativa o la rima, per a parlar-nos de tres germanetes no massa obedients que es claven en un bon embolic per no fer cas de la mare.

El contrapunt a aquesta narració clàssica el trobem en les magnífiques il·lustracions d'Anna Font. Els seus dibuixos, d'un estil fresc i actual, es caracteritzen

'Monstre Verd'
Canizales
Bromera, 2020

'La cabra Serafina'
Blai Senabre i Anna Font
Bromera, 2020

principalment per la síntesi, el contrast de colors i unes composicions ben valentes que funcionen a la perfecció. Aquesta combinació d'elements, junt amb l'espontaneïtat dels grafismes a llapis, generen unes imatges d'allò més divertides que de segur esbossen més d'un somriure.

Cabres, monstres, mares o xiquets. En el món de la literatura infantil, qualsevol personatge pot convertir-se en mestre quan es tracta de transmetre ensenyances com el respecte per la natura o el compliment de les normes.

I a tu, què t'han ensenyat els contes?

Il·lustració: Canizales

Il·lustració: Anna Font

Les increïbles aventures de *Marie Curie* i *Isaac Newton*

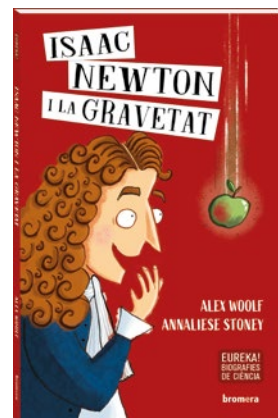
Míriam Salvador

Marie Curie va descobrir la radioactivitat i va salvar vides durant la Primera Guerra Mundial gràcies als seus estudis sobre els raigs X. Isaac Newton va descriure les tres lleis del moviment i la llei de la gravitació universal, els fonaments de la física moderna. Ambdós van fer descobriments que van marcar un abans i un després en la història, però també van tindre unes vides apassionants que ara tenim l'oportunitat de conèixer en format literari amb l'edició de *Marie Curie i la radioactivitat* i *Isaac Newton i la gravetat*, els últims títols de la col·lecció «Descobrint el món».

Bromera suma així al seu catàleg dos llibres imprescindibles que acosten la

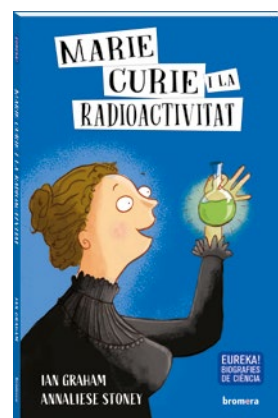
ciència als adolescents amb tocs d'humor. Uns llibres que contenen tires còmiques i requadres amb dades curioses per a fer més amena la lectura. A més, cada relat s'inicia amb el «perfil científic» del personatge, que inclou les seues contribucions més importants i, al final de cada un, trobem una cronologia i un glossari.

Els dibuixos dels dos títols són obra de la il·lustradora anglesa Annaliese Stoney, especialista en humor gràfic. Els seus autors són Ian Graham, en el cas de *Marie Curie i la radioactivitat*, i Alex Woolf, en el cas d'*Isaac Newton i la gravetat*. En la mateixa col·lecció podem trobar obres seues: *La ciència de l'oratge*, de Graham, i *La ciència de la caca i els pets* o *La ciència de l'acne i les berrugues*, de Woolf.

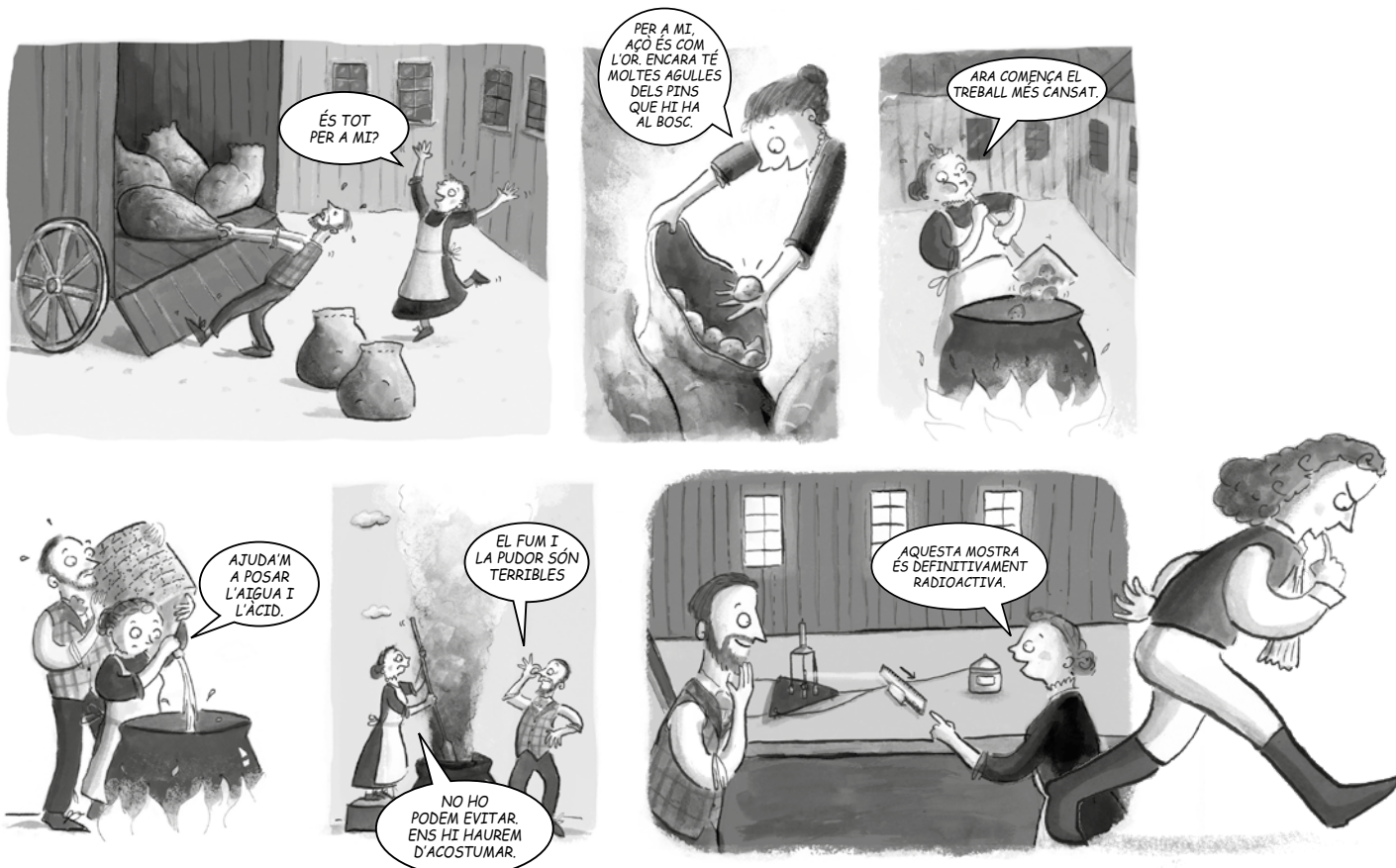
'Isaac Newton i la gravetat'

Alex Woolf i Annaliese Stoney
Bromera, 2020

'Marie Curie i la radioactivitat'

Ian Graham i Annaliese Stoney
Bromera, 2020

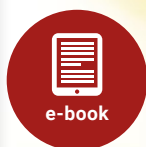
Il·lustració: Annaliese Stoney

LLIBRES DESCONFINATS

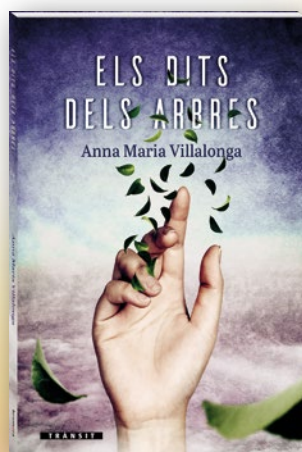
per a una tardor literària

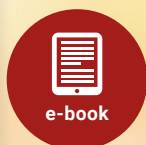
L'última novel·la d'Isabel-Clara Simó és una obra sobre l'amor, el sexe, l'art, la cultura i, en definitiva, sobre les passions que ens mouen.

Una novel·la que aborda un episodi trist de la nostra història recent, una indagació a través de la memòria històrica.

Un joc metaliterari, dolç a estones i, en altres moments, d'una acidesa que ens fa estremir.

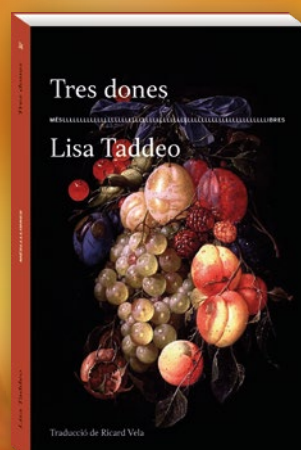

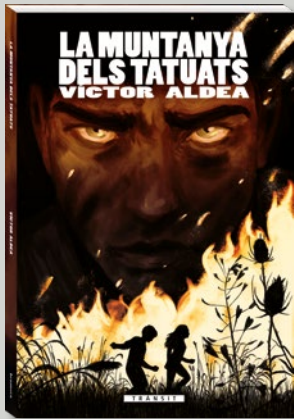
Un exercici teatral en forma de dos monòlegs paral·lels, en els quals Hamlet i Ofèlia ens desgranen, de mica en mica i de manera crua, però innocent, les seves doloroses vides.

«Una mena de Madame Bovary que decideix prendre les regnes de la seva vida i experimenta una traïció matrimonial en l'època de Tinder.»
Expresso

«Lisa Taddeo explora tres testimonis i les seves cicatrius afectives, i sacseja la seva recerca d'anys fins a convertir-la en aquest llibre.»
Marta Orriols

La Muntanya dels Tatuats

Víctor Aldea

Col·l. «Trànsit», 19

240 pàg. Bromera, 2020

En quin foc cremaran els secrets de la Muntanya dels Tatuats, l'abocador on viu la família del protagonista? Quin foc podrà consumir la seua història de pobresa, d'exclusió, de malaltia, i al mateix temps de lluita, de superació, d'esperança? L'arribada de la Jessamina canviarà per sempre les seues vides i provocarà els incendis de dolor i alliberament que revelaran els enigmes soterrats a la Muntanya.

Amb aquesta novel·la colpidora i directa, la primera que publica per a públic juvenil, Víctor Aldea recrea un món imaginari no molt allunyat del nostre on es plantegen els grans dilemes de la nostra època: el canvi climàtic, el repartiment del treball, la malaltia... Es tracta d'un relat, a cavall entre la distopia i la ciència-ficció, amb capítols breus però intensos que no deixaran indiferent a ningú.

Víctor Aldea (Barcelona, 1973) és escriptor, traductor i crític especialista en literatura infantil i juvenil. La seua obra ha estat guardonada amb diversos premis i reconeixements. A més, col·labora a la revista especialitzada en literatura infantil i juvenil *CLIJ*. El 2002 va publicar la seua primera novel·la per a adults, *Obansheë*, amb la qual va guanyar el premi La Primera Columna.

El carrer 722

Mariano Casas

Col·l. «Espurna», 133

136 pàg. Bromera, 2020

El reconegut escriptor Mariano Casas ens presenta en aquesta novel·la una trama ben travada, engrescadora i àgil. Guanyador del Premi Vila de Teulada de Narrativa Juvenil, l'autor ha sabut reflectir a la perfecció en el llibre els problemes dels adolescents, com són la relació amb els pares o l'adaptació a l'institut. Amb diàlegs frescos i directes, el relat reuneix tots els elements de la bona literatura juvenil: aventura, investigació, secrets, amistat...

Per al protagonista d'*El carrer 722* canviar de casa és una sort. Fart del seu institut i del seu barri, una mudança sembla l'oportunitat perfecta. Però quan descobreix que la casa té un passat obscur, ja no li fa tanta gràcia. Prompte això passa a un segon pla quan coneix dos germans bessons que comparteixen amb ell el seu secret. No dubtarà a ajudar-los a esbrinar què està passant al seu veïnat.

Casas, especialista en literatura infantil i juvenil, va començar a escriure quan era jove però no va publicar el seu primer llibre fins passats els trenta anys. Les seues obres han obtingut diversos reconeixements: Premi Enric Soler i Godes per *Pirates de la marjal*, finalista del Premi València de Narrativa per *Les ales de mercuri* i Premi Enric Valor de Narrativa Juvenil per *Sabor de crim*.

Premi Vila de Teulada de Narrativa Juvenil

+14

Creus en la màgia?

Francesc Gisbert

Col·l. «Micalet de Por», 13

120 pàg. Bromera, 2020

Francesc Gisbert és un dels escriptors de literatura infantil i juvenil més importants del nostre territori. Amb més de cinquanta llibres publicats en tots els gèneres, Gisbert ha aconseguit reconeixements de prestigi com el Premi de Narrativa Infantil Vicent Silvestre (*El misteri de Serra Perduda* i *Misteris S. L.*) o el Premi Fundació Bancaixa de Narrativa Juvenil (*La llegenda del corsari*).

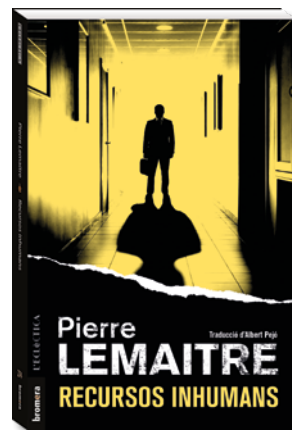
La seua última novel·la, *Creus en la màgia?*, suma ara un nou títol a la col·lecció «Micalet de Por». Una història que recupera els éssers fantàstics i els espantacriatures de l'imaginari col·lectiu valencià, i que posa en valor la relació amb les persones majors i la diversitat.

L'escola acaba i un estiu inimaginablement màgic arriba per a Geni. Com que els seus pares no tindran vacances enguany, Geni el passarà al poble de la Torre Blanca, amb l'àvia, de qui descobrirà una faceta secreta: és bruixa i conviu amb donyets i tot tipus d'éssers fantàstics. Geni s'adonarà que aquests no sempre són bons, també n'hi ha de malvats. De fet, un d'aquests éssers, un nyitús, farà emmalaltir l'àvia. A partir d'aquest moment, Geni tractarà d'ajudar-la. Només ho podrà aconseguir si aconsegueix tots els ingredients per a un conjur. En el camí, haurà de demanar ajuda a diverses criatures.

+10

'Recursos inhumans'

Pierre Lemaître
Trad. d'Albert Pejó
Bromera, 2017

Deshumanització, *fracàs* i desesperació en clau *noir*

Mariló Àlvarez

Fa només uns mesos, en plena quarantena, la plataforma de reproducció en línia Netflix estrenava *Recursos inhumans –Dérapages*, a l'original en francès–, una minisèrie de sis capítols que adapta la coneguda novel·la homònima de Pierre Lemaître. L'escriptor, autor d'èxits internacionals com *Ens veurem allà dalt*, *Alex* o *Tres dies i una vida*, ha estat també l'encarregat de treballar en el guió d'aquesta adaptació televisiva.

La sèrie, dirigida per Ziad Doueiri i protagonitzada per Éric Cantona, segueix fidelment l'argument del llibre i planteja una reflexió contundent i dura al voltant del nostre sistema social i empresarial, així com sobre la gestió deshumanitzada dels «recursos inhumans», amb la qual fa un joc de paraules el títol. «Estem transformant-nos en "infrahumans"?», sembla ser la pregunta que s'amaga en les capes més intricades d'aquest relat aparentment senzill.

L'inferr de l'atur

Per a posar-nos en situació, trobem el punt de partida de la història en Alain Delambre, exdirector de recursos humans que, després de quatre anys sense faena, ha recorregut tots els estadis de la desesperació, fins que s'ha enfonsat en una sensació

perenne de fracàs. El cercle de la pobresa s'estreny lentament al seu voltant, mentre ell avança de la frustració a la impotència i d'aquesta a la ràbia, forçat a sobreviure, mantingut per la seua dona i les seues filles. L'atur, així, no només li ha furtat els ingressos, sinó també la dignitat.

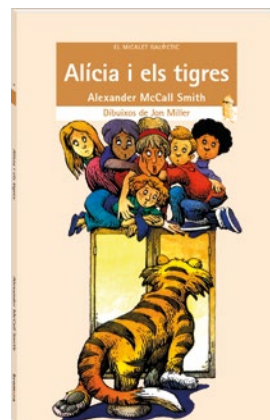
Per això, quan Delambre rep una oferta de treball per a incorporar-se a l'equip d'una gran multinacional com a directiu, no s'ho pensa dues vegades i es capbussa en un mar d'estratègies desesperades per a aconseguir la faena. L'exdirectiu està disposat a tot: mentir, enganyar, trair la seua família... Ni tan sols dubta a participar en un macabre joc de rol amb ostatges que decidirà qui aconsegueix el treball. En definitiva, no permetrà que res s'interpose en el seu camí. A mesura que Delambre s'endinsa en l'espiral de bogeria, començarem a qüestionar-nos les seues motivacions: realment, el fi justifica els mitjans?

El camí a la deshumanització

Així, Delambre, que se'ns presenta com un heroi que vol venjar les indignitats i injustícies que tenallen els aturats reals i potencials de la nostra societat, anirà decantant-se a poc a poc cap a una moralitat més fosca i perillosa. En el seu camí per

a recuperar l'orgull i la dignitat, perdrà tot allò que el fa humà, sense parar esment a les conseqüències irrevocables de les seues accions. D'aquesta manera, Lemaître, tant a la sèrie de televisió com a la novel·la, juga amb els límits de la moral i l'ètica i ens deixa reflexionar per a extraure les nostres pròpies conclusions. Què estem disposats a perdre per a obtenir el que desitgem? Fins on podem arribar per a defensar el que és just sense deixar de ser nosaltres mateixos?

Una vegada més, l'escriptor francès ens demostra que domina a la perfecció les estratègies del gènere negre: la novel·la ve carregada de girs argumentals mil·limetrats i manté fins al final un suspens i una intriga dosificats al màxim. Tot regat amb el realisme brutal propi de l'autor, que barreja amb mestria tendresa, humor i cruïsa, aconseguint que el lector passe d'una emoció a una altra amb una facilitat paorosa. A ningú pot estranyar, llavors, que Lemaître haja estat guanyador, entre d'altres, del Premi Goncourt per *Ens veurem allà dalt* –ara Bromera en publica la tercera part del tríptic literari, *El mirall de les nostres penes*–, de tres Dagger Awards, del Premi Best Novel VLC Negra o del Premi San Clemente. Mentrestant, nosaltres gaudirem cada nova novel·la i cada adaptació que ens ofereisca.

'Alicia i els tigres'
Alexander McCall Smith
Bromera, 1990

Trenta anys del primer *Micalet*

Míriam Salvador

El 1990 Bromera va inaugurar, amb la publicació d'*Alicia i els tigres*, d'Alexander McCall Smith, la seua col·lecció més emblemàtica: «El Micalet Galàctic». El primer títol, editat dins de la sèrie crema, tracta temes com l'amor pels animals o el sentiment de llibertat. Traduït de l'anglès per Joan González i il·lustrat per Jon Miller, el relat conta les aventures d'Alicia, una xiqueta a qui agrada visitar el zoo. Allí hi ha una parella de tigres que pareixen cansats i infeliços. Al principi, a ella li fan un poc de por, però després descobreix que no són tan perillosos com aparenten. Per això, un dia, quan veu que la porta de la seua gàbia està oberta, decideix no dir res i deixar que s'escapen. Un dia, però, arriba a la ciutat un caçador de tigres amb males intencions i Alicia decideix que els ha d'atrapar per a poder salvar-los.

L'autor d'aquesta novel·la és Alexander McCall Smith. Nascut a Zimbàbue el 1948, actualment viu a Escòcia i els seus llibres són molt populars en els països de parla anglesa. A finals del segle xx es va convertir en un respectat expert en dret mèdic i bioètica i va formar part de comitès britànics i internacionals preocupats

per aquestes qüestions. Com a escriptor, ha publicat llibres juvenils, relats i sèries de novel·les de detectius, com *The No. 1 Ladies' Detective Agency* o *The Sunday Philosophy Club*, i les seues obres s'han traduït a més de 45 llengües.

Amb més de 300 títols publicats (240 en la sèrie normal, 12 en la negra i 55 en la de teatre), «El Micalet Galàctic» ha esdevingut un referent i una bona mostra del panorama de la literatura infantil i juvenil en la nostra llengua. Una col·lecció on podem trobar, des de llibres d'autors i autores valencians (Mercé Viana, Enric Lluch, Maria Dolors Pellicer, Pasqual Alapont...) fins a adaptacions de clàssics de la literatura universal (Alexandre Dumas, Charles Dickens, Daniel Defoe...) passant per traduccions d'èxits internacionals (Eric Bell, Christine Nöstlinger, Philip Pullman...) o nacionals, com María Solar, Agustín Fernández Paz, Fina Casalderrey...

Després de trenta anys, els llibres d'«El Micalet Galàctic» continuen emocionant els lectors i les lectores més joves i nodrint el catàleg de Bromera amb el millor de la literatura en valencià. Una col·lecció que forma part de l'imaginari de moltes generacions i a

la qual moltes persones devem el nostre amor cap a la literatura. Esperem que seguisca sumant títols amb la mateixa qualitat, cura i estima que fins ara. Per molts anys de Micalets!

Il·lustració: Jon Miller

Implica't amb VilaWeb

0,16[€]

preu del diari d'avui

vull pagar / no vull pagar

**Perquè el futur de la premsa ja no es juga
al paper, sinó a les pantalles**

**Perquè el futur del país vol mitjans
més independents, forts i participatius**

Apunta-t'hi!

+VilaWeb

www.mesvilaweb.cat / suport@mesvilaweb.cat